

10η ΣΥΝΕΔΡΙΑ: Κοινωνικά δίκτυα και Εκπαίδευση. Εκπαιδευτικές Κοινότητες

Σκοπός:

Εισαγωγή στην έννοια των διαδικτυακών κοινοτήτων πρακτικής ως περιβαλλόντων συνεργασίας και κατάλληλου πλαισίου για την επαγγελματική υποστήριξη των εκπαιδευτικών. Οι επιμορφούμενοι θα γνωρίσουν τις προϋποθέσεις που πρέπει να εκπληρώνονται ώστε μια ομάδα να αποτελεί (διαδικτυακή) κοινότητα διερεύνησης και μάθησης (αλληλεπίδραση που εκτείνεται στον χώρο και τον χρόνο, ημιτυπικές/άτυπες πρακτικές μάθησης, συμμετοχή κλπ.). Παράλληλα θα εξοικειωθούν με τα χαρακτηριστικά των διαδικτυακών κοινοτήτων διδακτικής πρακτικής, οι οποίες αξιοποιούνται για την επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών και στοχεύουν στην ανακατασκευή των παιδαγωγικών τους ταυτοτήτων.

Στόχοι:

Επιδιώκεται οι επιμορφούμενοι/ες:

- να εξοικειωθούν αρχικά με την έννοια «κοινότητα πρακτικής / μάθησης» και ακολουθώντας με τη έννοια «διαδικτυακή κοινότητα πρακτικής / μάθησης»
- να κατανοήσουν τα πλεονεκτήματα της συμμετοχής τους σε μια διαδικτυακή κοινότητα μάθησης / διερεύνησης / διαπραγμάτευσης και συμπαραγωγής νοήματος, ιδιαιτέρως σε σχέση με τα αντίστοιχα παραδοσιακού τύπου μοντέλα επιμόρφωσης.
- να κατακτήσουν βασικές δεξιότητες που απαιτούνται για την ανάληψη από τους/ις ίδιους/ες τον ρόλο του/της συντονιστή-τριας / εμπυχωτή-τριας σε μια διαδικτυακή κοινότητα μάθησης / διερεύνησης.
- Να εξοικειωθούν με τις προϋποθέσεις που πρέπει να εκπληρώνονται ώστε η συμμετοχή τους σε μια διαδικτυακή κοινότητα διδακτικών πρακτικών, παρέχει δυνατότητες (affordances) ανα-κατασκευής παιδαγωγικών ταυτοτήτων.
- να είναι σε θέση να παίρνουν αποφάσεις για το ποια ψηφιακά εργαλεία μπορούν / πρέπει να ενεργοποιούν στη διαδικτυακή εκπαιδευτική πλατφόρμα της e-me, ώστε αυτή να λειτουργεί ως κοινότητα μάθησης / διερεύνησης.
- να κατακτήσουν τα παραπάνω με βιωματικό τρόπο συμμετέχοντας στην e-me και αξιοποιώντας κυρίως τα κοινοτικά και τα παιδαγωγικά χαρακτηριστικά της (περιβάλλον εργασίας που διαθέτει πλήθος μαθησιακών εργαλείων και εφαρμογών, ασφαλής χώρος συνεργασίας, επικοινωνίας, ανταλλαγής αρχείων και περιεχομένου, κοινωνικής δικτύωσης εκπαιδευτικών)

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Σε αυτή την ενότητα θα ασχοληθούμε με τα κοινωνικά δίκτυα και τις διαδικτυακές κοινότητες πρακτικής και μάθησης που αξιοποιούνται στο πλαίσιο της εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, θα επικεντρωθούμε στους τρόπους με τους οποίους μπορούν να λειτουργήσουν αφενός ως πλαίσιο για τη υιοθέτηση από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες μιας κουλτούρας συμμετοχής σε έναν «οργανισμό που μαθαίνει» (Senge et al., 2012) και αφετέρου ως κατάλληλο περιβάλλον για την επιμόρφωσή τους και τη συνεχιζόμενη επαγγελματική τους υποστήριξη.

Πιο συγκεκριμένα, θα ξεκινήσουμε με κάποιες βασικές παραδοχές που δικαιολογούν την αναγκαιότητα αξιοποίησης του μοντέλου των κοινοτήτων πρακτικής και θα προχωρήσουμε στην παρουσίαση των πλεονεκτημάτων του. Στη συνέχεια θα εξετάσουμε τις πληροφορίες σχετικά με τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες που πρέπει να διαθέτουν οι εκπαιδευτικοί για να

συμμετέχουν, να σχεδιάζουν και να συντονίζουν Κοινότητες Πρακτικής με βάση τους μαθησιακούς / επιμορφωτικούς στόχους που έχουν θέσει. Παράλληλα θα παρουσιαστούν συγκεκριμένα παραδείγματα για να αναδειχθεί σαφέστερα ο αποτελεσματικός χαρακτήρας του συγκεκριμένου μοντέλου επιμόρφωσης. Τέλος θα εξετάσουμε το περιβάλλον της e-me ως πλαισίου που υποστηρίζει τη συμμετοχή σε των μαθητών / τριών και των εκπαιδευτικών σε κοινότητα πρακτικής / μάθησης και θα αναφερθούμε σε εκείνα τα χαρακτηριστικά του που διευκολύνουν τη μετατροπή της τάξης και του σχολείου σε «οργανισμό που μαθαίνει» και διευκολύνει τους εκπαιδευτικούς να δικτυωθούν, να συνεργαστούν με συναδέλφους χωρίς περιορισμούς τόπου και χρόνου και να διευρύνουν τον τρόπο που αντιλαμβάνονται τη διδασκαλία και τη μάθηση.

2. Οι κοινότητες πρακτικής / μάθησης

2.1 Εισαγωγή

Το θεωρητικό υπόβαθρο των εννοιών που θα μας απασχολήσουν στηρίζεται στην αντίληψη ότι η μάθηση έχει σαφώς κοινωνικό-πολιτισμικό χαρακτήρα, που σημαίνει ότι το υποκείμενο που μαθαίνει στην ουσία συμμετέχει σε διεργασίες πολιτισμικής εξοικείωσης/επιπολιτισμού (acculturation) (Hall, 2005)⁴⁵ και ανα-κατασκευής ταυτοτήτων. Κατά συνέπεια βλέπουμε ότι στην περίπτωση των κοινοτήτων, έτσι όπως τις εννοούμε εδώ, το ενδιαφέρον δεν εστιάζεται σε γεωγραφικά δεδομένα, αλλά στο «κοινωνικό κεφάλαιο» που αποκτούν οι συμμετέχοντες/ουσες, δηλαδή στην εμπιστοσύνη, στην κατανόηση, στις κοινές αξίες, τη δημιουργία κοινών συνηθειών και στις συμπεριφορές που συνδέουν τα μέλη των κοινοτήτων και καθιστούν τη συνεργασία τους γόνιμη και ουσιαστική (Κουρκουλή, 2019).

Από τους πρώτους θεωρητικούς που συνέδεσαν τις έννοιες «κοινότητα» και «μάθηση» ήταν οι (Lave & Wenger, 1991). Στη σχετική έρευνά τους επισήμαναν ότι η κοινότητα πρακτικής αποτελεί ένα (συνήθως άτυπο) πλαίσιο στο οποίο οι νεοεισαχθέντες/είσες μαθαίνουν σταδιακά από παλιότερους/ες και πιο έμπειρους/ες, παρατηρώντας τους/τες και ασκούμενοι/ες με πρακτικό τρόπο, σε όλο και πιο απαιτητικά έργα, τα οποία αναλαμβάνουν από κοινού με άλλα μέλη. Οι Lave & Wagner (ό.π. σ. 49) μάλιστα παρομοιάζουν τη μάθηση που λαμβάνει χώρα σε κοινότητες πρακτικής με τη μαθητεία των ασκούμενων σε έμπειρους τεχνίτες, οι οποίοι μυσούνται σταδιακά και μέσω πρακτικών δραστηριοτήτων στην κατάκτηση μιας τέχνης.

Ο Etienne Wenger επίσης έχει εντοπίσει τα στοιχεία που αποτελούν τον βασικό κορμό του μοντέλου των «Κοινοτήτων Πρακτικής»: πρόκειται για το **Πεδίο** (domain), την **Κοινότητα** (community), και την **Πρακτική** (practice) (Wenger, 1998). Το **Πεδίο** αναφέρεται στο έντονο ενδιαφέρον (ακόμη και πάθος), τις ανησυχίες, τις ασχολίες ή τα προβλήματα που μοιράζονται τα μέλη, με συνέπεια να νιώσουν την ανάγκη σύστασης μιας κοινότητας ή να επιδιώξουν να ενταχθούν σε μία ήδη υπάρχουσα, για να αντλήσουν βοήθεια και να μοιραστούν εμπειρίες. Η **Κοινότητα** αφορά την κοινωνική διάρθρωση της ομάδας και το συνεκτικό στοιχείο που τη συγκρατεί σε ενιαίο όλο και συμπεριλαμβάνει τους τρόπους και την ποιότητα επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μεταξύ των μελών. Όλα αυτά δεν σημαίνουν ότι αποκλείεται ένας βαθμός

⁴⁵ Ο Hall (2005 ό.π.) ορίζει την έννοια επιπολιτισμός ως «τη διαδικασία με την οποία γίνεται κάποιος επικοινωνιακά ικανός στο πλαίσιο μιας κουλτούρας στην οποία δεν ήταν εξαρχής ενταγμένος».

ετερογένειας των μελών, ούτε και ότι δεν σημειώνονται διαφωνίες κατά τη διαπραγμάτευση νοημάτων και προσπαθειών· η κοινότητα ωστόσο καλλιεργεί και εν τέλει επιτυγχάνει την ανάπτυξη της αίσθησης του ανήκειν (sense of belonging) στα μέλη της, ακόμη κι αν αυτά ανανεώνονται συνεχώς με την αποχώρηση των παλιότερων και την εισδοχή νέων. Τέλος, η **Πρακτική** αναφέρεται στις πρακτικές και τις σχετικές γνώσεις που αναπτύσσουν και μοιράζονται τα μέλη της κοινότητας πάνω στο **Πεδίο** του ενδιαφέροντός τους. Πρόκειται για αποδεκτούς κανόνες συμπεριφοράς, κοινά ρεπερτόρια, κοινές ιστορίες, τελετουργικά κ.α., στα οποία κατασταλάζει η κοινότητα. Περιλαμβάνει, επίσης, και τη διαδικασία της *πραγμοποίησης* (reification), η οποία αφορά την αποκρυστάλλωση της κοινοτικής διεργασίας σε συγκεκριμένα «τεχνουργήματα», με τα οποία καθίσταται η πρακτική της κοινότητας «ορατή».

Στο σημείο αυτό είναι πολύ πιθανό ότι θα γεννηθεί ένα ερώτημα: γιατί αλήθεια η κοινότητα πρακτικής στην οποία ανήκουν μέλη που έχουν κατακτήσει κεντρικές θέσεις στην ομάδα λόγω της συσσωρευμένης κοινοτικής γνώσης και εμπειρίας τους, να επιδιώκει τη γνωστική εξέλιξη των νεοεισερχόμενων που πιθανότατα είναι άπειροι/ες; Την απάντηση σε αυτό το ερώτημα μας δίνει η έννοια της **νόμιμης περιφερειακής συμμετοχής** (legitimate peripheral participation) (Lave & Wenger, 1991). Σύμφωνα με αυτή οι νεοεισερχόμενοι/ες σε μια κοινότητα μαθαίνουν όχι με τις γνωστές τυπικές διαδικασίες, αλλά μέσα από τη συμμετοχή τους σε δραστηριότητες και εμπλεκόμενοι/ες σε πολλαπλά επίπεδα και σε διαφορετικό βαθμό, ενώ στο πλαίσιο της κοινότητας τους παρέχεται «νομιμότητα», ώστε να αντιμετωπίζονται ως μέλη που είναι πολύ πιθανό ότι θα εξελιχθούν και θα μετακινηθούν σε κεντρικές θέσεις.

Εάν θελήσουμε να συγκρίνουμε τα δύο είδη μάθησης, αυτή δηλαδή που συμβαίνει στην τυπική εκπαίδευση και την αντίστοιχη στις κοινότητες πρακτικής, θα λέγαμε ότι στην πρώτη περίπτωση η μάθηση λαμβάνει χώρα σε μη αυθεντικό πλαίσιο (λ.χ. αίθουσα διδασκαλίας), με το κοινωνικό συγκείμενο να μην λαμβάνεται υπόψη, ενώ ο κυρίαρχος τύπος σχέσης είναι ο δυαδικός με διακριτούς ρόλους: «εκπαιδευόμενος» vs. «εκπαιδευτικός». Στην περίπτωση όμως της κοινότητας πρακτικής τα πράγματα είναι σαφώς πιο δυναμικά: υπάρχουν μέλη νεοεισερχόμενα (χωρίς πείρα και γνώση), ενδιάμεσα αλλά και πρεσβύτερα, καθώς και ποικιλία σχέσεων μαθητείας, εφόσον το κάθε μέλος μπορεί να μάθει από άλλο πιο έμπειρο και σταδιακά να αλλάζει θέση μέσα στην κοινότητα, μεταβαίνοντας σε όλο και πιο κεντρικές θέσεις. Εξάλλου και ο ίδιος ο Wenger (1998 ο.π.) θεωρεί ότι η έννοια της μάθησης (learning) είναι σχεδόν ταυτόσημη με την έννοια του γίνεσθαι (becoming) και συνακόλουθα της ταυτότητας.

Επιστρέφοντας στον χώρο της εκπαίδευσης, θα λέγαμε ότι στις μέρες μας έχουν συγκροτηθεί πολλές κοινότητες πρακτικής με μέλη εκπαιδευτικούς, που δημιουργήθηκαν για ποικίλους σκοπούς. Σε ένα πρώτο επίπεδο θα λέγαμε ότι ένας εκπαιδευτικός επιδιώκει να ενταχθεί σε μια τέτοια κοινότητα και μάλιστα να συνεισφέρει με περιεχόμενο, ιδέες, επιχειρήματα κλπ., επειδή ενδεχομένως προσδοκά να υπάρξει στο μέλλον ανταπόδοση για τη συνεισφορά του/της. Ένα αρκετά συνηθισμένο παράδειγμα είναι εκείνο των ποικίλων φόρουμ με μέλη εκπαιδευτικούς, όπου κάποιο μέλος ζητά βοήθεια για ένα πρόβλημα που έχει να κάνει με δυσκολίες του στο σχολείο, στην τάξη, στις διδακτικές μεθόδους ή στο υλικό που χρησιμοποιεί κλπ. Στις περισσότερες περιπτώσεις πολλοί συμμετέχοντες/ουσες σπεύδουν να απαντήσουν στο αίτημά του, προσφέροντας ιδέες ή συγκεκριμένο υλικό, με την ιδέα ότι και οι ίδιοι/ες σε κάποια άλλη στιγμή πιθανόν να χρειαστούν βοήθεια, την οποία θα λάβουν, εάν η συγκεκριμένη κοινότητα διατηρείται «ζωντανή». Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι υπολογίσιμο ποσοστό μελών σε (διαδικτυακές συνθήκες) κοινότητες, συμμετέχουν μόνο αντλώντας πόρους από την κοινότητα χωρίς να συνεισφέρουν (ενεδρεύοντες χρήστες, «lurkers»).

2.2 Οι διαδικτυακές κοινότητες πρακτικής / μάθησης

Οι μεγάλες δυνατότητες για διασύνδεση που παρουσιάζουν οι ψηφιακές τεχνολογίες και τα υπολογιστικά δίκτυα, προκάλεσαν την εμφάνιση των λεγόμενων διαδικτυακών κοινοτήτων. Σύμφωνα με τον (Rheingold, 1993), πρόκειται για:

[...] κοινωνικά σύνολα που αναδύονται από το δίκτυο όταν αρκετοί άνθρωποι συμμετέχουν για αρκετό διάστημα σε δημόσιες συζητήσεις, με ικανό ανθρώπινο συναίσθημα, ώστε να σχηματίσουν ιστούς προσωπικών σχέσεων στον κυβερνοχώρο [...]

Η συμμετοχή των μελών στις διαδικτυακές κοινότητες είναι συνήθως εθελοντική. Στις περιπτώσεις που η συμμετοχή επιβάλλεται από ανώτερους στην επαγγελματική ιεραρχία, τότε δεν πρόκειται για διαδικτυακή κοινότητα πρακτικής, αλλά για ομάδα εργασίας. Από αυτή την πλευρά μπορούμε να διακρίνουμε σε κοινότητες που συστήνονται με πρωτοβουλία των ίδιων των μελών τους και συντηρούνται από αυτά (member-initiated), σε αντιδιαστολή με κοινότητες που έχουν την αιγίδα ενός οργανισμού (organization-sponsored) (βλ. Σχεδιάγραμμα 1) και συντηρούνται από τους διοργανωτές (Porter, 2004). Εφόσον λοιπόν ένα από τα βασικά γνωρίσματα της διαδικτυακής κοινότητας αποτελεί η εθελοντική συμμετοχή των μελών, τα ίδια αναλαμβάνουν και την αυτο-συντήρησή της (Μπραϊλας, 2013).

Σχεδιάγραμμα 1: οι διαδικτυακές κοινότητες με βάση την εκκίνηση της δημιουργίας τους (Porter, 2004)

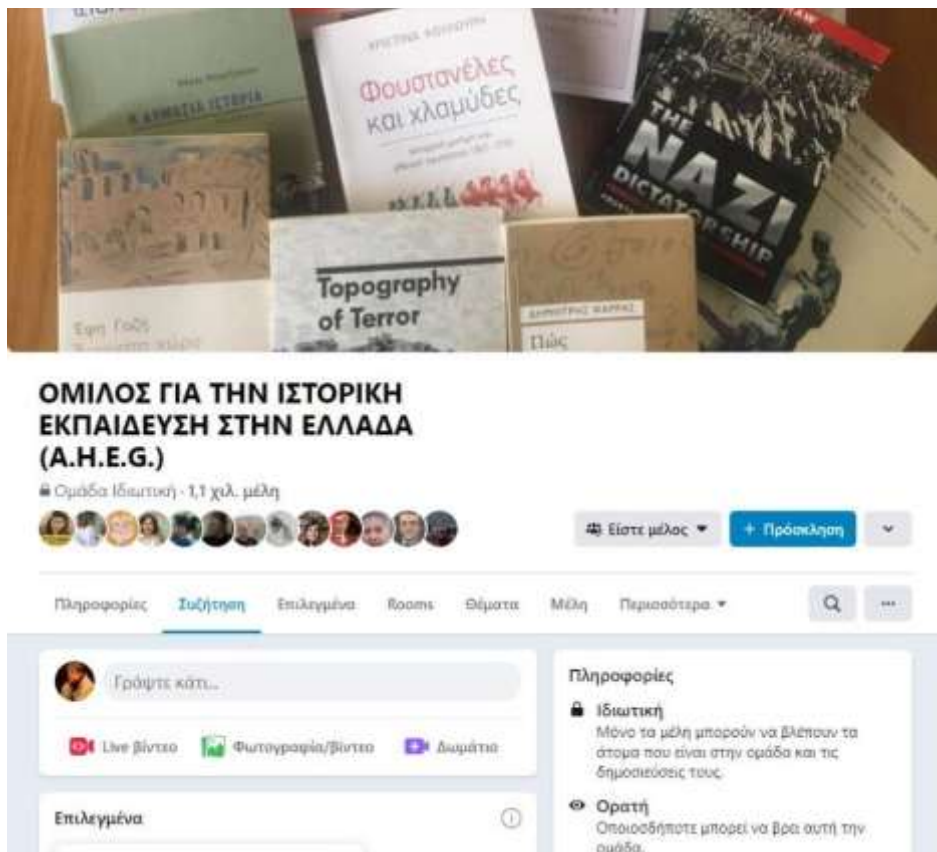
Ανάλογα με τους στόχους, τον χαρακτήρα, τη σύνθεση της ομάδας, ακόμη και το είδος της διαχείρισης / συντονισμού τους, οι διαδικτυακές κοινότητες μπορούν να ομαδοποιηθούν ποικιλοτρόπως. Κυρίως όμως μπορούμε να διακρίνουμε τρία βασικά είδη *Κοινοτήτων* (Mcconnell, 2006, σ. 21):

- A. *Κοινότητα Μάθησης* (Learning Community): η οποία λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο κάποιου μαθήματος, για παράδειγμα σε ένα σχολείο και συνήθως εμπλέκονται και μαθητές/μαθήτριες, με στόχο να ενισχύσει τη συνεργατική μάθηση.
- B. *Κοινότητα Πρακτικής* (Community of Practice): η οποία λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο πραγματικών συνθηκών εργασίας, όπου οι εργαζόμενοι (επαγγελματίες ή επιστήμονες) ασκούν το ίδιο επάγγελμα, είναι ήδη μέλη μιας δεδομένης επαγγελματικής κοινότητας και μοιράζονται την κοινή επαγγελματική πρακτική τους.

Γ. *Κοινότητα Οικοδόμησης Γνώσης (Knowledge building Community)*: στο πλαίσιο της οποίας η συνεργασία προχωράει περαιτέρω, καθώς οι συμμετέχοντες συνεργάζονται, ώστε να φτάσουν σε ομαδική κατανόηση και οικοδόμηση νέας γνώσης.

Θα πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι οι τυπολογίες που αναφέρονται εδώ συχνά θεωρούνται ξεπερασμένες, καθόσον ο δυναμικός χαρακτήρας των κοινωνικών αναγκών, σε συνδυασμό με τις κάθε φορά αναδυόμενες δυνατότητες της ψηφιακής δικτύωσης, προκαλούν την εμφάνιση νέων τύπων διαδικτυακών κοινοτήτων με χαρακτηριστικά, που δεν εντάσσονται στα προηγούμενα δεδομένα.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να διασαφηνιστεί η διαφορά μεταξύ του όρου «κοινότητα» και «κοινωνικό δίκτυο». Μεταξύ των δύο υπάρχει σχέση συνόλου / υποσυνόλου: η κοινότητα ορίζεται ως ένα υπο-δίκτυο ενός κοινωνικού δικτύου, στο πλαίσιο του οποίου παρατηρούνται πιο πυκνά διασυνδεδεμένοι κόμβοι (Paradourou et al., 2012). Έτσι για παράδειγμα το Facebook (ή άλλες παρόμοιες ψηφιακές πλατφόρμες), αποτελούν κοινωνικά δίκτυα, ενώ μια ομάδα συναδέλφων οι οποίοι/ες έχουν δημιουργήσει μια ομάδα κοινού ενδιαφέροντος μέσα σε αυτό το δίκτυο, αποτελεί μία διαδικτυακή κοινότητα (βλ. **Στιγμιότυπο οθόνης 1**, όπου η αρχική οθόνη της διαδικτυακής κοινότητας του Ομίλου για την Ιστορική Εκπαίδευση στην Ελλάδα. Τα παραπάνω σχετίζονται άμεσα με τη συγκέντρωση ασύλληπτων σε ποσότητα δεδομένων (big data), για τα οποία γίνονται πολλές συζητήσεις αναφορικά είτε με τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να αναλυθούν είτε με τους κινδύνους που συνεπάγονται ως προς τη χειραγώγηση της ανθρώπινης σκέψης και συμπεριφοράς.

Στιγμιότυπο οθόνης 1: η διαδικτυακή κοινότητα του Ομίλου για την Ιστορική Εκπαίδευση στην Ελλάδα (στο Facebook)

Οι διαδικτυακές κοινότητες πρακτικής μπορούν να υποστηρίξουν εξίσου αποτελεσματικά την επαγγελματική μάθηση των μελών τους, όπως και οι αντίστοιχες διά ζώσης κοινότητες. Αυτό συμβαίνει, επειδή οι δυνατότητες των ψηφιακών τεχνολογιών είναι τέτοιας ποιότητας, ώστε να προωθούν την κοινωνική δικτύωση και να μειώνουν την απομόνωση των εκπαιδευτικών, καθώς με τα εργαλεία που διαθέτουν υποστηρίζουν αποτελεσματικά τον διαμοιρασμό εκπαιδευτικών πόρων και ενισχύουν τον αναστοχασμό πάνω στις καθημερινές διδακτικές πρακτικές (Barnett, 2002). Πέρα από αυτό, λειτουργούν με τρόπο ώστε να γεφυρώσουν το χάσμα μεταξύ των εκπαιδευτικών της πράξης και της κοινότητας των ερευνητών/τριών της εκπαίδευσης, εφόσον παρέχουν πρόσβαση σε ένα «ευρύ πεδίο διαμοιρασμένης εμπειρίας η οποία προέρχεται είτε από έμπειρους/ες συναδέλφους τους, είτε από μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας» (Johnson, 1997).

Παράλληλα οι απαιτήσεις για το ρόλο του/της εκπαιδευτικού στον 21ο αι. επιβάλλουν την υιοθέτηση από την πλευρά του/της μιας περισσότερο «ανοιχτής» κουλτούρας: να βγει από την απομόνωση, να συζητά ελεύθερα με τους συναδέλφους του/της, να μοιράζεται και να δημοσιοποιεί τη δουλειά του/της μέσα σε πνεύμα εμπιστοσύνης και μ' αυτόν τον τρόπο να μαθαίνει συνεχώς. Οι διαδικτυακές κοινότητες εκπαιδευτικών συνιστούν ένα κατάλληλο εργαλείο για την υιοθέτηση μιας συμπεριφοράς προς την κατεύθυνση αυτή, καθώς οι σύγχρονες τεχνολογικές δυνατότητες, ανοίγουν δρόμους για τη δημιουργία συνεκτικών κοινοτήτων από ανθρώπους που μαθαίνουν (Sherer et al., 2003, p. 184).

Μια διαδικτυακή κοινότητα εξάλλου δεν περιορίζεται μόνο στην επίδραση του στενού οριζοντα των εκπαιδευτικών ενός σχολείου, αλλά –κυρίως– επηρεάζει αλλάζοντας με συστημικό τρόπο όλους τους παράγοντες της εκπαίδευσης (Schlager et al., 2002). Αρχικά η χρήση ποικίλων υπηρεσιών διαδικτυακής επαγγελματικής υποστήριξης δημιουργεί ένα δίκτυο συναδέλφων· στην πορεία οι ίδιοι/ες θα είναι σε θέση να υποστηρίξουν την επαγγελματική εξέλιξη άλλων συναδέλφων τους· τέλος, οι εκπαιδευτικές αρχές θα παρέχουν διευκολύνσεις και τεχνικά μέσα, ώστε να επιτευχθεί η δικτύωση σε όσο το δυνατό ευρύτερο επίπεδο και από όλο το φάσμα της εκπαίδευσης. Η συνεργασία συνήθως ξεπερνά το επίπεδο του μεμονωμένου σχολείου και κάθε και καθεμία εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να προσεγγίσει ευρύτερες ομάδες συναδέλφων του/της αλλά και ειδικούς της εκπαίδευσης, με αποτέλεσμα να εκδηλώνονται πρωτοβουλίες και να υλοποιούνται καινοτομίες, που δεν θα «επιβάλλονται» από τη διοίκηση αλλά θα πηγάζουν από τη βάση των εκπαιδευτικών.

Στιγμιότυπο οθόνης 2: Διαδικτυακή κοινότητα (στο Facebook) για τη γλωσσολογία (δημιουργήθηκε και συντηρείται από τον αντίστοιχο τομέα του τμήματος Φιλολογίας Πάτρας)

Στιγμιότυπο οθόνης 3: Διαδικτυακή κοινότητα (στο Facebook) για την εκπαίδευση ενηλίκων

2.3 Ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα και εκπαίδευση

Προτού εξετάσουμε αναλυτικά τις διαδικτυακές κοινότητες εκπαιδευτικών, είναι καλό να προχωρήσουμε σε μια σύντομη αναφορά στα ψηφιακά δίκτυα, ώστε να αντιληφθούμε τις ομοιότητες / διαφορές μεταξύ των δύο και να δούμε τη σχέση που μπορεί να έχουν τα ψηφιακά δίκτυα με την εκπαίδευση. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει το κύριο χαρακτηριστικό των ψηφιακών δικτύων είναι ότι προωθούν την κοινωνική αλληλεπίδραση, την ανταλλαγή αλλά και τον διαμοιρασμό περιεχομένου που έχει δημιουργηθεί από τους ίδιους τους/τις συμμετέχοντες/ουσες. Καθώς το πλαίσιο είναι άτυπο, το περιεχόμενο αυτό χαρακτηρίζεται από ελευθερία έκφρασης, ρευστότητα και ποικιλομορφία, ενώ η διαχωριστική γραμμή μεταξύ ιδιωτικής ή προσωπικής επικοινωνίας και δημοσίευσης γίνεται ολοένα και πιο δυσδιάκριτη (Seargeant & Tagg, 2014, σ. 4).

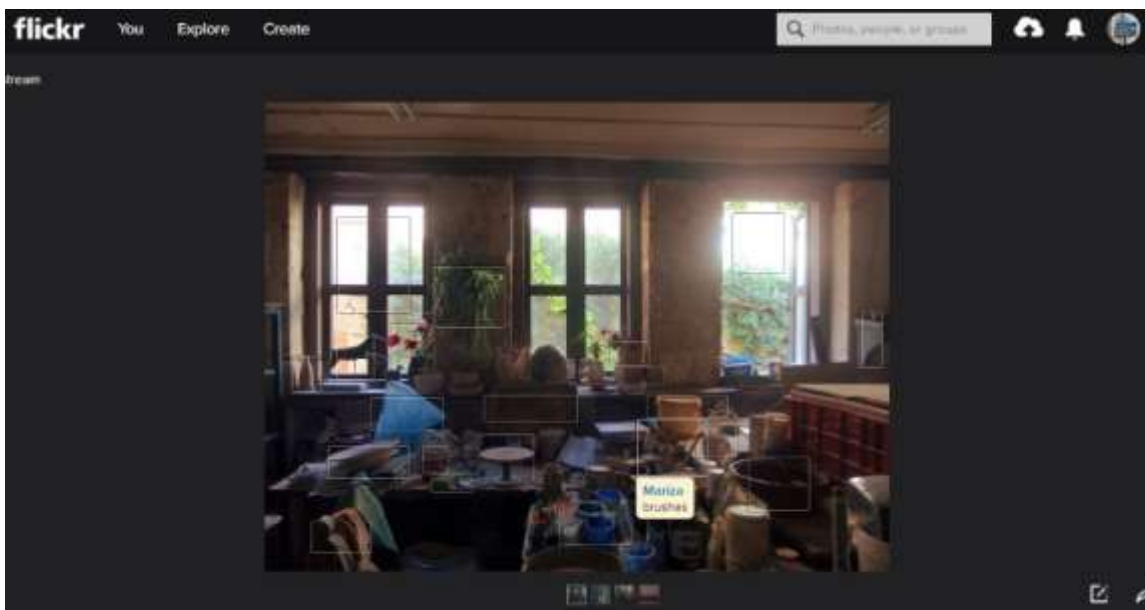
Οι προσφερόμενες δυνατότητες (affordances) των ψηφιακών δικτύων επιτρέπουν την πραγματοποίηση ποικίλων δραστηριοτήτων που μπορούν να αξιοποιηθούν και στη διδασκαλία στην τάξη αλλά και στην επαγγελματική υποστήριξη των εκπαιδευτικών. Παρακάτω περιγράφονται σύντομα οι πλατφόρμες Flickr, YouTube, Facebook και Twitter και παρουσιάζονται οι δυνατότητές τους για αξιοποίηση στο εκπαιδευτικό πλαίσιο (Γεωργάλου, 2019).

2.3.1 Παρουσίαση δημοφιλών ψηφιακών κοινωνικών δικτύων

Flickr

Το Flickr (<http://www.flickr.com/>) είναι δημοφιλής ιστότοπος διαμοιρασμού φωτογραφιών που επιτρέπει στους χρήστες να αναρτούν, να προβάλλουν και να μοιράζονται φωτογραφίες. Δημιουργήθηκε το 2004, έχει πάνω από 90 εκατομμύρια χρήστες, ενώ υπολογίζεται ότι κάθε μέρα αναρτώνται πάνω από 1 εκατομμύριο φωτογραφίες (Smith, 2022). Παρόλο που οι φωτογραφίες αποτελούν το συστατικό στοιχείο του Flickr, τα μέλη του συχνά αλληλεπιδρούν μέσα από ποικίλους χώρους γραφής (writing spaces), όπως οι τίτλοι (titles), οι περιγραφές (descriptions) και οι ετικέτες ή λέξεις-κλειδιά (tags) για τις φωτογραφίες τους, καθώς και τα σχόλια (comments) κάτω από τις φωτογραφίες.

Σύμφωνα με τον (Richardson, 2010, σσ. 103-105), ένα από τα πιο χρήσιμα εργαλεία του Flickr που μπορεί να αξιοποιηθεί εντός τάξης είναι η δυνατότητα προσθήκης σημείωσης (add a note) σε μια εικόνα. Σύρουμε (drag) ένα πλαίσιο σε συγκεκριμένο σημείο της εικόνας, πληκτρολογούμε το κείμενό μας στο πλαίσιο που θα εμφανιστεί και αποθηκεύουμε (save). Στη συνέχεια, όταν σύρουμε το ποντίκι στην εικόνα, εμφανίζονται τα πλαίσια και οι σχολιασμοί. Ο Richardson προτείνει στους εκπαιδευτικούς να αναρτήσουν μια φωτογραφία στο Flickr, αφού έχουν πρώτα ελέγξει ότι δεν υπόκειται σε πνευματικά δικαιώματα, και να ζητήσουν από τους μαθητές τους (με την προϋπόθεση ότι όλοι έχουν λογαριασμό στην υπηρεσία) να προσθέσουν σημείωση για καθετί που βλέπουν στη φωτογραφία. Ένα παράδειγμα προσθήκης σημείωσης δίνεται στο **Στιγμιότυπο οθόνης 4**. Με αυτόν τον δημιουργικό τρόπο, οι μαθητές μπορούν να συζητήσουν λεπτομερώς μια εικόνα εξασκώντας παράλληλα τις γνώσεις τους στο λεξιλόγιο.

Στιγμιότυπο οθόνης 4: Προσθήκη σημειώσεων σε συγκεκριμένα σημεία της εικόνας (από προσωπικό αρχείο).

YouTube

Ο ιστότοπος διαμοιρασμού βίντεο YouTube δημιουργήθηκε το 2005 και έχει αποκτήσει τεράστια δημοτικότητα με 1,9 δισεκατομμύρια εγγεγραμμένους χρήστες μηνιαίως και 180 εκατομμύρια ώρες βίντεο να παρακολουθούνται καθημερινά (Wojcicki, 2018). Το YouTube επιτρέπει στους χρήστες να ανεβάζουν, να προβάλλουν, να μοιράζονται, να παρακολουθούν, να αξιολογούν ('Μου αρέσει', 'Δεν μου αρέσει') και να σχολιάζουν βίντεο καθώς και να εγγράφονται στα κανάλια άλλων χρηστών. Διαθέτει τεράστια ποικιλία οπτικοακουστικού περιεχομένου όπως βίντεο κλιπ, κλιπ τηλεοπτικών εκπομπών, μουσικά βίντεο, ταινίες μικρού μήκους και ντοκιμαντέρ, ηχογραφήσεις, διαφημίσεις, τρέιλερ ταινιών, ζωντανή ροή εκπομπών και προγραμμάτων (live streaming) και εκπαιδευτικά βίντεο. Ένας ακόμη βασικός τύπος βίντεο που συναντάται στο YouTube είναι τα vlogs (video blogs). Σε αυτά τα βίντεο ο vlogger (video blogger) κοιτάζει κατευθείαν στην κάμερα και μιλά για τις προσωπικές, επαγγελματικές και άλλες εμπειρίες του. Παρότι στην καρδιά του YouTube βρίσκονται τα βίντεο, η υπηρεσία προσφέρει πολλές δυνατότητες και για την παραγωγή γραπτού λόγου, όπως είναι οι υπότιτλοι (subtitles) και οι σημειώσεις (annotations – σε αναλογία με τις σημειώσεις του Flickr), που μπορούν εύκολα να προστεθούν στο βίντεο χρησιμοποιώντας τον ενσωματωμένο επεξεργαστή βίντεο του YouTube. Επιπλέον, οι χρήστες μπορούν να γράψουν σχόλια κάτω από ένα βίντεο, να απαντήσουν σε σχόλια άλλων χρηστών καθώς και να τα αξιολογήσουν ('Μου αρέσει', 'Δεν μου αρέσει').

Το YouTube συνήθως χρησιμοποιείται ως συμπληρωματικό εργαλείο κατά τη διδασκαλία, δηλαδή οι εκπαιδευτικοί παρουσιάζουν σύντομα βίντεο προκειμένου να εξηγήσουν μια δύσκολη έννοια, να δώσουν παραδείγματα, ή να ζητήσουν από τους μαθητές να παρακολουθήσουν πριν από το μάθημα το περιεχόμενο ενός βίντεο ώστε να γίνει προφορική συζήτηση σχετικά με αυτό στην τάξη. Εκτός των παραπάνω ο εκπαιδευτικός που επιθυμεί να προωθήσει τη φιλιαναγνωσία

στους/στις μαθητές/τριες, μπορεί να αξιοποιήσει την ετικέτα (hashtag)⁴⁶ #booktube στο πεδίο αναζήτησης του YouTube και να βρει συγκεντρωμένα όλα τα κανάλια χρηστών και τα βίντεο που έχουν ως περιεχόμενο την ανάγνωση της λογοτεχνίας και τη φιλιαναγνωσία. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι παραπάνω πρακτικές δεν αποτελούν δημιουργική εμπλοκή των μαθητών/τριών με τις προσφερόμενες δυνατότητες του YouTube. Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, προτείνεται οι μαθητές:

- να δημιουργήσουν τα δικά τους βίντεο ως εργασίες και να τα μοιραστούν στο YouTube.⁴⁷
- να χρησιμοποιήσουν τα εργαλεία προσθήκης σημειώσεων και σχολίων⁴⁸, ώστε να αξιολογήσουν το περιεχόμενο ενός βίντεο. Με αυτόν τον τρόπο προωθείται η διαδραστικότητα μέσω της γραφής και εκτός τάξης.
- να δημιουργήσουν και να ενσωματώσουν συνεργατικά υπότιτλους σε συγκεκριμένα βίντεο, χρησιμοποιώντας τα εργαλεία του YouTube, υπό την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού.

(Barton & Lee, 2013, pp. 156-157)

Facebook

Το Facebook (www.facebook.com) έκανε το ντεμπούτο του στις ΗΠΑ το 2004, αρχικά για να διευκολύνει την επικοινωνία των φοιτητών/τριών των πανεπιστημίων Harvard, Stanford, Columbia και Yale. Από το 2006, όταν επεκτάθηκε η εγγραφή ώστε να μπορούν να συμμετάσχουν όλοι οι χρήστες, το Facebook έγινε ένας εξαιρετικά δημοφιλής ιστότοπος κοινωνικής δικτύωσης παγκοσμίως, με 2,8 δισεκατομμύρια ενεργούς χρήστες το πρώτο τρίμηνο του 2021 (Meta, 2021). Το Facebook δομείται γύρω από τα προφίλ των χρηστών/ριών, τα λεγόμενα *χρονολόγια* (timelines). Οι συμμετέχοντες/ουσες στο Facebook μπορούν να δημοσιεύουν ενημερώσεις κατάστασης (status updates), δηλαδή σύντομα κείμενα στα οποία αναφέρουν τι κάνουν, σκέφτονται ή αισθάνονται, να μοιράζονται φωτογραφίες και συνδέσμους, να δημιουργούν ομάδες καθώς και να σχολιάζουν περιεχόμενο που αναρτούν άλλοι χρήστες με τους οποίους συνδέονται, οι λεγόμενοι *φίλοι* (friends). Επιπλέον, πατώντας ένα από τα εικονίδια της παλέτας των *αντιδράσεων* (reactions) μπορούν να δηλώσουν τα συναισθήματά τους (Like – Μου αρέσει!, Love – Τέλειο!, Haha – Χαχα, Wow – Ουάου!, Sad – Λυπάμαι..., Angry – Έλεος!) προς τις ενημερώσεις κατάστασης και τα σχόλια άλλων χρηστών.

Λόγω της προσωπικής φύσης του περιεχομένου που αναρτάται στο Facebook, πολλοί/ές μαθητές/ριες δεν επιθυμούν να συνδέονται με τους/ις διδάσκοντες/ουσες μέσω της υπηρεσίας. Για τον/ην εκπαιδευτικό που θέλει να χρησιμοποιήσει το Facebook στο πλαίσιο της τάξης, το παραπάνω εμπόδιο μπορεί να ξεπεραστεί με τη δυνατότητα δημιουργίας ομάδας (group). Ο/η εκπαιδευτικός, ως διαχειριστής/ρια της ομάδας, μπορεί να προχωρήσει σε ρυθμίσεις ώστε το

⁴⁶ Ετικέτα (hashtag) είναι λέξη ή φράση-κλειδί των οποίων προηγείται το σύμβολο # που χαρακτηρίζουν το θέμα ή το περιεχόμενο των tweets και διευκολύνουν την αναζήτηση

⁴⁷ Ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να μεριμνήσει για την ιδιωτικότητα (privacy) αυτών των βίντεο ώστε να μην είναι δημοσίως προσβάσιμα από όλους τους/ις χρήστες/ριες του διαδικτύου.

⁴⁸ Αντίστοιχα εργαλεία συναντώνται και στις ιδιαίτερα προσφιλείς στα νεαρά άτομα υπηρεσίες λ.χ. Snapchat (<http://www.snapchat.com>). Βασικό πλεονέκτημα της υπηρεσίας αυτής είναι ότι επιτρέπει στους μαθητές να προσδώσουν μια καλλιτεχνική αισθητική στις σημειώσεις τους προσφέροντάς τους μια ελκυστική παλέτα από γραμματοσειρές, χρώματα, εικόνες, φίλτρα, κινούμενα κείμενα, stickers και εικονίδια emojis. Ωστόσο, σε αρκετές περιπτώσεις και χωρίς τις κατάλληλες ρυθμίσεις, το περιεχόμενο που αναρτάται στο Snapchat είναι διαθέσιμο μόνο για 24 ώρες, ενώ για να χρησιμοποιήσουν τις συγκεκριμένες υπηρεσίες, οι μαθητές/τριες θα πρέπει να είναι κάτοχοι smartphone ή tablet.

περιεχόμενο που αναρτάται και συζητείται στην ομάδα να είναι ιδιωτικό και διαθέσιμο μόνο σε μέλη-μαθητές/ριες που έχουν την έγκριση για να συμμετάσχουν (χωρίς να απαιτείται να είναι φίλοι μεταξύ τους τα μέλη και ο διαχειριστής). Η δημιουργία ομάδας στο Facebook διευκολύνει τόσο τη διδασκαλία όσο και τη μάθηση, δίνοντας τη δυνατότητα να δημιουργηθεί μια ισχυρή αίσθηση κοινότητας όχι μόνο εντός αλλά και εκτός τάξης (Barton & Lee, 2013, σ. 158): 158), με αποτέλεσμα να αναδεικνύεται η εκπαιδευτική και κοινωνική (edusocial) αξία της πλατφόρμας αυτής.

Πλατφόρμες μικρο-ιστολογίων (microblogging)

Οι πλατφόρμες μικρο-ιστολογίων (microblogging) είναι κοινωνικά δίκτυα που εστιάζουν σε σύντομες δημοσιεύσεις κειμένου, εικόνων ή βίντεο, συνήθως περιορισμένες σε χαρακτήρες (π.χ. 280). Δημιουργήθηκαν για γρήγορη ανταλλαγή ιδεών, ειδήσεων και συζητήσεων σε πραγματικό χρόνο, προάγοντας τη δημόσια αλληλεπίδραση μέσω δηλώσεων αρέσκειας (likes), αναδημοσιεύσεων (retweets) και σχολίων. Διαφέρουν από τα συμβατικά ιστολόγια, καθώς είναι πιο άμεσα και κοινωνικά, βασισμένα σε αλγορίθμους που προωθούν εξατομικευμένο, δημοφιλέ και ταχέως διαδεδομένο (viral) περιεχόμενο.

Οι πιο διαδεδομένες περιλαμβάνουν το X (<https://x.com/> - πρώην Twitter), με πάνω από 500 εκατομμύρια χρήστες, κατάλληλο για δημοσίευση ειδήσεων και αντιπαράθεση απόψεων. Το Threads (<https://www.threads.com/>) ξεπέρασε τα 150 εκατομμύρια χρήστες γρήγορα, εστιάζει σε νήματα συζητήσεων. Το Mastodon (<https://joinmastodon.org/el>), είναι ανοιχτού κώδικα και έχει προσελκύει πάνω από 10 εκατομμύρια χρήστες που απορρίπτουν τις εμπορικές πλατφόρμες. Το Bluesky, (<https://bsky.app/>) αυξάνεται ραγδαία με πάνω από 5 εκατομμύρια χρήστες σήμερα, ενώ το Tumblr (<https://www.tumblr.com>), αν και παλαιότερο, συνδυάζει μικρο-ιστολόγηση και πολυμέσα.

Στις δημοσιεύσεις είθισται να προσθέτουν οι χρήστες ετικέτες (hashtags), ώστε να διευκολύνεται η αρχειοθέτηση και η αναζήτησή τους. Επιπροσθέτως, οι χρήστες/ριες έχουν τη δυνατότητα να απαντήσουν σε δημοσιεύσεις άλλων χρηστών/ριών ή να αναφερθούν σε αυτούς σε δικές τους δημοσιεύσεις, χρησιμοποιώντας το σύμβολο @ και το όνομα χρήστη), όπως και να αναπαράγουν δημοσιεύσεις άλλων.

Instagram

Η δημοφιλής στο νεανικό κοινό πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης Instagram (<https://www.instagram.com/>), προσφέρει αρκετές ευκαιρίες στους/ις εκπαιδευτικούς για εμπλοκή των μαθητών/τριών σε δημιουργικές και διαδραστικές δραστηριότητες. Με εργαλεία όπως τα stories, τα σύντομα δυναμικά βίντεο (reels), οι αναρτήσεις (posts) και ζωντανές συνεδρίες (Instagram lives), οι εκπαιδευτικοί μπορούν να προσδώσουν στη διδασκαλία τους περισσότερο διαδραστική διάσταση, ενισχύοντας την κατανόηση και το ενδιαφέρον. Στο γλωσσικό μάθημα για παράδειγμα μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να δημιουργήσει μία ετικέτα (hashtag) όπως λ.χ. #ΛέξειςΤηςΗμέρας και εκεί να δημοσιεύει μια λέξη συνοδευμένη από ερμηνεία και μια εικόνα, ενώ οι μαθητές/τριες θα δίνουν παραδείγματα χρήσης της λέξης αυτής είτε σε μορφή σύντομου κειμένου είτε με stories. Ανάλογα στη Λογοτεχνία, τα σύντομα δυναμικά βίντεο (reels) μπορούν να αξιοποιηθούν για αναπαραστάσεις σκηνών από λογοτεχνικά έργα που ενδεχομένως έχουν μεταφερθεί στο σινεμά ή στην τηλεόραση ή να δημιουργηθούν από τους / τις μαθητές/τριες memes βασισμένα σε λογοτεχνικούς χαρακτήρες, με παράλληλη

ενθάρρυνση συζητήσεων και σχολιασμού για θέματα όπως η ειρωνεία, ο συμβολισμός, η μεταφορά κλπ. Τέλος στο Instagram υπάρχει η ετικέτα (hashtag) #bookstagram (που μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως απλός όρος αναζήτησης), που παραπέμπει στην κοινότητα των βιβλιόφιλων όπου τα μέλη της μοιράζονται αποσπάσματα έργων, πληροφορίες, κριτικές, συζητήσεις κλπ..

TikTok

Η εξαιρετικά δημοφιλής στο νεανικό κοινό πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης TikTok (<https://www.tiktok.com>) είναι βασισμένη σε σύντομα βίντεο (από 3 δευτερόλεπτα έως 60 λεπτά, αλλά συνήθως 15-60 δευτερόλεπτα), που δημιουργήθηκε το 2016 (ως Douyin στην Κίνα) και γνώρισε παγκόσμια επιτυχία μετά τη συγχώνευση με το Musical.ly το 2018. Εστιάζει σε δημιουργικό περιεχόμενο: χορό, συγχρονισμός χειλιών⁴⁹, χιούμορ, εκπαιδευτικά βίντεο (tutorials) κλπ.. Έχει πάνω από 1,5 δισεκατομμύριο ενεργούς χρήστες (που ανήκουν κυρίως στη λεγόμενη γενιά Z – έτος γέννησης περίπου μεταξύ 1997 και 2012) και χρησιμοποιεί εξειδικευμένο αλγόριθμο για εξατομικευμένη ροή, γεγονός που το κάνει να είναι εξαιρετικά εθιστικό.

Και αυτή η υπηρεσία μπορεί να αξιοποιηθεί με ποικίλους τρόπους από τους/τις εκπαιδευτικούς, καθώς η σύντομη διάρκεια των βίντεο ευνοεί τη συμπύκνωση της πληροφορίας και την αφηγηματική οικονομία. Στα γλωσσικά μαθήματα μπορεί να αντληθεί αυθεντικό γλωσσικό υλικό με σκοπό λ.χ. τη μελέτη γεωγραφικών και κοινωνικών γλωσσικών ποικιλιών, ενώ στη διδασκαλία της Ιστορίας, οι μαθητές/τριες μπορούν να δημιουργήσουν μικρά βίντεο τύπου «ιστορικής στιγμής», αναπαριστώντας γεγονότα ή ιστορικά πρόσωπα μέσα από σύγχρονη οπτική. Παράλληλα μπορούν να αξιοποιηθούν hashtags (όπως λ.χ. #hiddenhistory) ώστε να προσπελαστούν βίντεο για λιγότερο γνωστά γεγονότα ή να δημιουργηθούν από τους μαθητές/τριες αναπαραστάσεις ιστορικών σκηνών, καθημερινής ζωής στο παρελθόν (π.χ. η ημέρα ενός Αθηναίου πολίτη) κλπ.. Το TikTok ακόμη προσφέρεται για τη δραματοποίηση αποσπασμάτων λογοτεχνικών έργων, σύγκριση ενός κλασικού κειμένου με σύγχρονες πολιτισμικές αναφορές, ενώ με την αξιοποίηση του hashtag #BookTok μπορεί να αποκτηθεί πρόσβαση σε σύντομες κριτικές βιβλίων, αναγνώσεις αποσπασμάτων με ελαφρώς θεατρικό τόνο (νοηματοδοτούσα ανάγνωση). Τέλος, οι μαθητές/τριες μπορούν να δημιουργήσουν και να δημοσιεύσουν βίντεο στα οποία θα «συνομιλούν» με λογοτεχνικούς ήρωες, ενισχύοντας την κατανόηση / ερμηνεία των θεμάτων που βρίσκονται στο επίκεντρο των συγκεκριμένων λογοτεχνικών έργων.

2.3.2 Μια κριτική επισκόπηση για την εκπαιδευτική αξιοποίηση των ψηφιακών κοινωνικών δικτύων

Τα ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα που αναφέρθηκαν αποτελούν δημοφιλή μέσα επικοινωνίας, ανταλλαγής πληροφοριών ακόμη και κοινωνικοποίησης. Ωστόσο, πίσω από την ελκυστική τους εικόνα κρύβεται ένα εμπορικό μοντέλο λειτουργίας. Οι περισσότερες από αυτές τις πλατφόρμες

⁴⁹ Ο συγχρονισμός χειλιών (lip-sync) είναι τεχνική ακριβούς αντιστοίχισης της κίνησης των χειλιών ενός προσώπου με προηχογραφημένο ήχο (ομιλία ή τραγούδι), δημιουργώντας την ψευδαίσθηση ότι ο ήχος παράγεται ζωντανά. Χρησιμοποιείται ευρέως στη μεταγλώττιση ταινιών, στην animation, σε μουσικά βίντεο και στα social media (π.χ. TikTok) για ρεαλιστικό αποτέλεσμα.

λειτουργούν ως κερδοσκοπικές επιχειρήσεις και αντλούν έσοδα είτε μέσω συνδρομών από τα μέλη τους είτε μέσω της συλλογής και εκμετάλλευσης προσωπικών δεδομένων των μελών. Αυτό το μοντέλο βασίζεται στην παραγωγή αξίας από τα δεδομένα των χρηστών, τα οποία πωλούνται σε διαφημιστές ή χρησιμοποιούνται για εξατομικευμένες διαφημίσεις, δημιουργώντας έτσι μια συνθήκη όπου η ιδιωτικότητα θυσιάζεται για το κέρδος.

Ιδιαίτερα ανησυχητική είναι η περίπτωση της απόκτησης κερδών μέσω της συλλογής προσωπικών δεδομένων, ειδικά όταν αυτά τα δίκτυα αξιοποιούνται από μαθητές και μαθήτριες. Οι νέοι/ες χρήστες/στριες, συχνά ανήλικοι/ες, εκτίθενται σε μηχανισμούς οι οποίοι (μπορούν να) τους/τις χειραγωγούν εμπορικά αλλά και –το χειρότερο– ψυχολογικά. Οι εταιρείες πίσω από αυτές τις πλατφόρμες απασχολούν μεγάλο αριθμό ειδικών (ψυχολόγους, ειδικούς στη διαχείριση δεδομένων και στην ανάλυση συμπεριφοράς) για να προσελκύουν το ενδιαφέρον των παιδιών. Χρησιμοποιούν αλγόριθμους που βασίζονται σε τεχνικές όπως οι ειδοποιήσεις (push), η συνεχής κύλιση περιεχομένου (infinite scrolls) και τα συστήματα επιβράβευσης (π.χ. likes και shares), ώστε να διατηρούν τους χρήστες διαρκώς συνδεδεμένους. Αυτό όχι μόνο ενισχύει την παροχή δεδομένων –όπως προτιμήσεις, συμπεριφορές και κοινωνικές σχέσεις– αλλά δημιουργεί και επικίνδυνη εξάρτηση.

Ωστόσο, η συλλογή δεδομένων δεν περιορίζεται σε παθητική παρατήρηση. Με βάση τα δεδομένα που συλλέγονται, οι πλατφόρμες κατευθύνουν ενεργά τη σκέψη και τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Αναλύοντας αυτή την παραδοχή, ο ιστορικός Yuval Noah Harari στο βιβλίο του «21 μαθήματα για τον 21ο αιώνα» ισχυρίζεται ότι μέσω της συλλογής των μεγάλων δεδομένων, οι αλγόριθμοι μάς γνωρίζουν καλύτερα από όσο γνωρίζουμε εμείς τον εαυτό μας και μπορούν να επηρεάσουν αποφασιστικά τη σκέψη και τη συμπεριφορά μας. Πράγματι, οι εν λόγω πλατφόρμες προωθούν περιεχόμενο που ταιριάζει με προηγούμενες αλληλεπιδράσεις μας, δημιουργώντας «φουσαλίδες φίλτρων» (filter bubbles) όπου οι χρήστες εκτίθενται μόνο σε απόψεις που ενισχύουν τις υπάρχουσες πεποιθήσεις τους. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε φανατισμό, μειωμένη κριτική σκέψη και ακόμη και σε χειραγώγηση συναισθημάτων. Για παράδειγμα, στο YouTube, τα προτεινόμενα βίντεο μπορεί να κατευθύνουν ένα παιδί σε ακραίες θεωρίες συνωμοσίας, βασισμένα σε δεδομένα συμπεριφοράς. Σε εκπαιδευτικό πλαίσιο, αυτό θέτει σε κίνδυνο και την αμερόληπτη μάθηση αλλά και την ανάπτυξη υγιούς κοινωνικής συμπεριφοράς.

Για να αντιμετωπιστούν αυτές οι προκλήσεις, οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να προωθούν πλατφόρμες που δεν βασίζονται σε εθιστικούς μηχανισμούς. Εναλλακτικές, όπως οι εκπαιδευτικές πλατφόρμες ανοικτού τύπου, όπως το Moodle με ενσωματωμένα κοινωνικά χαρακτηριστικά ή η πλατφόρμα «Ο ψηφιακός εαυτός μου» (e-me, βλ. παρακάτω κεφ. 3.7), μπορούν να χρησιμοποιηθούν για συνεργατική μάθηση χωρίς κινδύνους εξάρτησης. Παράλληλα, είναι απαραίτητο τα παιδιά να αποκτούν κριτική επίγνωση της λειτουργίας και των χαρακτηριστικών των ψηφιακών κοινωνικών δικτύων. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω μαθησιακών δραστηριοτήτων κριτικού ψηφιακού γραμματισμού, όπου οι μαθητές μαθαίνουν πώς λειτουργούν οι αλγόριθμοι, πώς προστατεύουν τα δεδομένα τους και πώς αναγνωρίζουν ψευδείς πληροφορίες. Τέτοιες πρακτικές όχι μόνο μειώνουν τους κινδύνους αλλά ενδυναμώνουν τους νέους ως υπεύθυνους πολίτες στην ψηφιακή εποχή.

Ένα πρακτικό και αποτελεσματικό παράδειγμα σχολικής εργασίας που θα βοηθούσε τους/τις μαθητές/τριες να αποκτήσουν κριτική επίγνωση της λειτουργίας και των χαρακτηριστικών των ψηφιακών κοινωνικών δικτύων, θα ήταν δραστηριότητες με στόχο τα παιδιά να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο τους «βλέπει» ο αλγόριθμος. Τέτοιες δραστηριότητες μπορούν να ενταχθούν σε πολλά διδακτικά αντικείμενα και κυρίως στη «Γλώσσα» ή ακόμα και ως

διαθεματικό σχέδιο δράσης στο Γυμνάσιο ή στο Λύκειο. Ως κύριοι στόχοι θα μπορούσαν να τεθούν (α) η αναγνώριση από τα παιδιά ότι στα ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα υπάρχουν και λειτουργούν οι λεγόμενες φυσαλίδες φίλτρου (filter bubbles) και οι θάλαμοι ηχούς (echo chambers)⁵⁰ και (β) να συνειδητοποιήσουν πως τα δεδομένα τους χρησιμοποιούνται για να κατευθύνονται οι προτιμήσεις και οι απόψεις τους.

Θα μπορούσαν λοιπόν να οργανωθεί ένα σχέδιο δράσης με το οποίο αρχικά κάθε μαθητής/τρια θα ανέφερε στην τάξη το περιεχόμενο που βλέπει στη ροή του (feed) στο Instagram / TikTok / YouTube κλπ. και θα γινόταν η σχετική συζήτηση στην ολομέλεια. Κατόπιν ως κύρια δραστηριότητα (ατομική / ομαδική έρευνα στο σπίτι) κάθε μαθητής/τρια θα επιλέξει την πλατφόρμα που χρησιμοποιεί συχνά και για 3-5 ημέρες, θα καταγράψει λ.χ. τα 10-15 βίντεο/αναρτήσεις που εμφανίστηκαν πρώτα στη ροή, το θέμα/άποψη/συναίσθημα κάθε ανάρτησης (π.χ. χιούμορ, πολιτική, παιχνίδια, ομορφιά, περιβάλλον) καθώς και αν η ίδια ανάρτηση είναι επαναλαμβανόμενη. Σε επόμενο στάδιο θα κάνει μια «πειραματική επαναφορά» (reset) της ροής του ψάχνοντας συνειδητά για 10-15 λεπτά περιεχόμενο από εντελώς διαφορετική κατηγορία (π.χ. αν βλέπει παιχνίδια να ψάξει ειδήσεις για κλιματική αλλαγή ή κλασική μουσική) και στη συνέχεια θα παρατηρήσει πώς αλλάζει η ροή του.

Τέλος τα παιδιά μπορούν να δημιουργήσουν οπτική αναπαράσταση (infographic) με τα κυρίαρχα θέματα που βλέπουν, με σύγκριση για το «πριν & μετά» το πείραμα και να βγάλουν σχετικά συμπεράσματα σε συνδυασμό με διενέργεια ομαδικής συζήτησης για το πόσο ελεύθερες είναι οι επιλογές μας στα ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα, πώς επηρεάζονται οι απόψεις μας για κοινωνικά θέματα και τι μπορούμε να κάνουμε για να «σπάσουμε» τη φυσαλίδα φίλτρου.

2.4 Διαδικτυακές κοινότητες με πεδίο ενδιαφέροντος την εκπαίδευση

Οι Διαδικτυακές Κοινότητες Πρακτικής (Online Communities of Practice, γνωστές με τη συντομογραφία Online CoPs) προσφέρουν πολλά οφέλη στα μέλη τους, ιδίως λόγω του γεγονότος ότι ενσωματώνουν εργαλεία Web 2.0, τα οποία δίνουν τη δυνατότητα στα μέλη να μοιράζονται πληροφορίες και να συνεργάζονται διαδικτυακά, ξεπερνώντας έτσι γεωγραφικά όρια και χρονικούς περιορισμούς και προωθώντας την ατομική έκφραση (Lock, 2006). Μέχρι σήμερα έχει δημιουργηθεί πλήθος τέτοιων κοινοτήτων για εκπαιδευτικούς και στον ελληνικό και στον διεθνή χώρο, αρκετές από τις οποίες συνιστούν επιτυχημένα παραδείγματα. Αυτές μπορεί κανείς να τις επισκεφτεί, να εγγραφεί ως μέλος, να συμμετέχει, να παρατηρήσει ή και να μελετήσει, όπως για παράδειγμα η «Τάξη 2.0» (Classroom2.0)⁵¹.

Στη συνέχεια παρατίθενται παραδείγματα συγκεκριμένων διαδικτυακών κοινοτήτων (ελληνικών και διεθνών) και παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά τους, ώστε να αναδειχθεί η ποικιλία των στόχων για τους οποίους δημιουργήθηκαν, οι ομάδες ενδιαφερομένων που αποτελούν (ή

⁵⁰ Τα echo chambers (θάλαμοι ηχούς) είναι εικονικά ή πραγματικά περιβάλλοντα όπου οι άνθρωποι έρχονται σε επαφή μόνο με απόψεις που ενισχύουν τις δικές τους πεποιθήσεις, αποκλείοντας αντίθετες γνώμες. Στα ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα, οι αλγόριθμοι και η επιλεκτική έκθεση σε περιεχόμενο δημιουργούν ένα "κλειστό κύκλωμα", ενισχύοντας την πόλωση και την επιβεβαιωτική μεροληψία

⁵¹ www.classroom20.com – τα μέλη της είναι εκπαιδευτικοί που ενδιαφέρονται να εντάξουν στη διδασκαλία τους τις τεχνολογίες δεύτερου ιστού (Web 2.0), τα κοινωνικά ψηφιακά μέσα και τις συμμετοχικές τεχνολογίες

μπορούν να αποτελέσουν) μέλη τους, καθώς και οι δυνατότητες που παρέχουν στους/ις συμμετέχοντες/ουσες για δικτύωση και υποστήριξη.

e-twinning

Το δίκτυο e-twinning (<https://www.etwinning.gr/>) ξεκίνησε ως πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για να ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ των σχολείων της Ευρώπης με την αξιοποίηση των ψηφιακών μέσων παρέχοντας την απαραίτητη υποδομή. Οι εκπαιδευτικοί-μέλη του eTwinning, μπορούν να δημιουργήσουν συνεργασίες για να υλοποιήσουν σχέδια δράσης σε οποιοδήποτε γνωστικό αντικείμενο, με την προϋπόθεση να χρησιμοποιούν ψηφιακές τεχνολογίες και να συνεργάζονται με συναδέλφους τους από άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Η κοινότητα των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στο δίκτυο αυτό (οι eTwinners) είναι αρκετά ενεργή και επεκτείνεται συνεχώς από το 2005 που ξεκίνησε. Σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα που υποστηρίζει την κοινότητα σήμερα (Ιανουάριος 2026) ο συνολικός αριθμός εγγεγραμμένων εκπαιδευτικών αυξήθηκε στους 1,2 εκατομμύρια περίπου, ενώ συμμετέχουν πάνω από 300.000 σχολεία με 160.000 εκπαιδευτικά σχέδια δράσης.

Διάλογος

Η διαδικτυακή κοινότητα Διάλογος (<http://dialogos.greek-language.gr/>) σχεδιάστηκε επίσης από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας και λειτούργησε από το 2012 έως το 2015 για να υποστηρίξει μία ομάδα εκπαιδευτικών οι οποίοι σχεδίαζαν και εφάρμοζαν διδακτικά σενάρια για τα γλωσσικά μαθήματα όλων των βαθμίδων της σχολικής εκπαίδευσης με αξιοποίηση ψηφιακών μέσων. Συνεργάστηκαν 157 εκπαιδευτικοί (45 από την α/βάθμια και 112 από τη β/βάθμια εκπαίδευση), οι οποίοι συγκρότησαν τέσσερις επιμέρους κοινότητες: μια για τη διδασκαλία της ν.ε. γλώσσας και λογοτεχνίας στο Δημοτικό, μια για τη διδασκαλία της ν.ε. γλώσσας στο Γυμνάσιο και το Λύκειο, μια για τη διδασκαλία της ν.ε. λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο και το Λύκειο και μια για τη διδασκαλία της α.ε. γλώσσας στο Γυμνάσιο και το Λύκειο.

Σε γενικές γραμμές ο «Διάλογος» λειτούργησε, ενώ λήφθηκαν υπόψη όλες οι σχετικές με τον σχεδιασμό παράμετροι για τις διαδικτυακές κοινότητες. Επιδιώχθηκε δηλαδή να παραχθεί διδακτικό υλικό μέσα από συμμετοχική ανα-κατασκευή των διδακτικών πρακτικών στο πλαίσιο της μιας μη τυπικής κοινωνικής ομάδας, της κοινότητας (βλ. **Στιγμιότυπο οθόνης 6**). Παράλληλα, αναφορικά με τη διαδικτυακή διάσταση, ο Διάλογος ακολούθησε τις αρχές του «ψηφιακού οικοσυστήματος» στο οποίο η εμπειρία του φυσικού χώρου, καθίσταται δυνατή να βιωθεί μέσω της τεχνολογίας (Wenger et al., 2009). Η παιδαγωγική υποστήριξη των μελών έγινε από τους «παιδαγωγικά υπεύθυνους» (ρόλος που προβλέφθηκε στο πλαίσιο της κοινότητας για να αποτελέσει τον έμπειρο - κριτικό φίλο των εκπαιδευτικών) και ο e-συντονισμός των μελών έγινε από τους η-συντονιστές (e-moderators) των επιμέρους κοινοτήτων και με βάση το μοντέλο 3E (Ενίσχυση – Επέκταση – Ενδυνάμωση) (Smyth & Bruce, 2012) και με φθίνουσα καθοδήγηση.

Η εμπειρία του σχεδιασμού και λειτουργίας αυτής της Κοινότητας μας εφοδιάζει με πολύτιμη γνώση για τα οφέλη και τις συνήθειες προκλήσεις που παρουσιάζονται αλλά και τους πιθανούς τρόπους αντιμετώπισης (Κουτσογιάννης & Μάτος, 2015).

Από το μυθιστόρημα σε συνέχειες στη λογοτεχνία των 140 χαρακτήρων

από [redacted] - Thursday, 12 June 2014, 10:00 PM

Καταθέτω εδώ μια ιδέα για ένα σενάριο σχετικά με το πώς επηρεάζει το μέσο δημοσίευσης τη λογοτεχνία.

παράδειγμα από την έντυπη λογοτεχνία: τα μυθιστορήματα σε συνέχειες σε εφημερίδες ή περιοδικά --> το μέσο επιβάλλει το μέγεθος των κεφαλαίων καθώς και ότι το κάθε κεφάλαιο πρέπει να τελειώνει με έναν τρόπο που να προκαλεί το ενδιαφέρον του αναγνώστη να συνεχίζει να το διαβάζει. Εδώ θα μπορούσε να γίνει μια σύγκριση και με τα επεισόδια των σήριαλ. Ίσως να χρησιμοποιήσω κάποιο κεφάλαιο από αστυνομικό μυθιστόρημα του Γιάννη Μαρή από αυτά που δημοσιεύτηκαν σε εφημερίδες για να το συζητήσουμε. Θα ήθελα όμως να τους δείξω και ένα τεύχος ψηφιοποιημένο για να έχουν οπτική εικόνα και δεν ξέρω αν μπορώ να βρω. Έχει κανείς κάποια άλλη ιδέα για ένα τέτοιου είδους μυθιστόρημα;

Απάντηση: Από το μυθιστόρημα σε συνέχειες στη λογοτεχνία των 140 χαρακτήρων

από [redacted] Friday, 13 June 2014, 01:38 PM

Ανδρέα μου πολύ γρήγορα σου λέω ότι θα βρεις ψηφιοποιημένα παλιά περιοδικά κι αν όχι θα σου βρω εγώ, έχω ένα μεγάλο αρχείο. πες μου μόνο τίτλους: πχ. θα πας πίσω στους *Άθλιους των Αθηνών*;

Κάτι πολύ πρόχειρο που μου έρχεται και είναι γνώσεις λογοτεχνίας: να ξεχωρίσουν τον ενδοκειμενικό αναγνώστη (αυτόν που θέλει το κείμενο / αυτόν που δημιουργεί το κείμενο -και δεν είναι απαραίτητα οι ίδιοι) και τους πραγματικούς εξωκειμενικούς αναγνώστες.

Απάντηση: Από το μυθιστόρημα σε συνέχειες στη λογοτεχνία των 140 χαρακτήρων

από [redacted] - Tuesday, 15 July 2014, 08:49 PM

Καλησπέρα κι από εμένα.

Προσωπικά, βρίσκω πολύ ενδιαφέρουσα την ιδέα σου, Ανδρέα, καθώς μάς συστήνεις **ένα ακόμη** είδος "κειμένων" της σύγχρονης εποχής και προσπαθείς να δεις έναν έναν πώς λειτουργούν οι παράγοντες της επικοινωνίας σε αυτό (πομπός, δέκτης, μέσο, μήνυμα κτλ).

Αν θα μπορούσα να μιλώ για τους προβληματισμούς της Μαρίνας, θα τολμούσα να πω ότι κυρίως εστιάζονται στον αρχικό στόχο που διατυπώνεις με έντονα γράμματα και ειδικά στη λέξη "αλληλεπίδραση" που φαίνεται να θεωρείται ως δεδομένη και θα προκαλέσει σίγουρα τις ενστάσεις συντηρητικότερων αναγνωστών, όπως και η ώρα που αφιερώνεις στη γνωριμία με το *tweeter*.

Στιγμιότυπο οθόνης 5: Διάλογος – απόσπασμα από τη συλλογική διαπραγμάτευση και τις συνεισφορές των μελών της κοινότητας στον σχεδιασμό εκπαιδευτικού σεναρίου για το μάθημα της Λογοτεχνίας

Η Logo στην εκπαίδευση: Μια κοινότητα πρακτικής και μάθησης

Η διαδικτυακή κοινότητα «Η Logo στην εκπαίδευση: Μια κοινότητα πρακτικής και μάθησης» (<https://logogreekworld.ning.com/>) έχει ως σκοπό τη συνεργασία και την ανταλλαγή απόψεων για θέματα που σχετίζονται κυρίως με την παιδαγωγική αξιοποίηση των Logo-like περιβαλλόντων σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης. Το συγκεκριμένο δίκτυο παρέχει ένα βήμα διαλόγου και λειτουργεί ως πλαίσιο αμοιβαίας υποστήριξης των εκπαιδευτικών που επιχειρούν να ανανεώσουν τις διδακτικές τους πρακτικές με βάση την παιδαγωγική θεωρία του εποικοδομισμού των J. Piaget και του εμπνευστή της Logo, του S. Papert. Κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης και λειτουργίας του δικτύου, έχουν δημιουργηθεί νέες ομάδες σύμφωνα με τις επιθυμίες, τις προτάσεις ή τα ενδιαφέροντα των μελών ακόμη και πέρα από το χώρο της Logo.

Κοινότητες εκπαιδευτικών με αφορμή την αναστολή της διά ζώσης λειτουργίας των σχολείων κατά την πανδημία COVID-19

Όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενες υπο-ενότητες, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αξιοποιούνται ιδιαίτερα από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς και μάλιστα σε εθελοντική βάση για την υποστήριξη της επαγγελματικής τους μάθησης. Στο Facebook έχουν συνταθεί εδώ και πολλά χρόνια από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς πλήθος ιδιωτικών ή δημόσιων ομάδων, των οποίων τα μέλη καλύπτουν τις ανάγκες τους για πληροφόρηση, αλληλοβοήθεια, συναισθηματική στήριξη, ενίσχυση των δεσμών μεταξύ τους και προώθηση της κοινωνικής δράσης. Στο πλαίσιο αυτής της συζήτησης θα επικεντρώσουμε σε διαδικτυακές ομάδες / κοινότητες που δημιουργήθηκαν στο Facebook ή σε άλλες πλατφόρμες με αφορμή την αναστολή της διά ζώσης λειτουργίας των σχολείων κατά την πανδημία COVID-19.

Όπως είναι γνωστό, η πανδημία COVID-19 έγινε αιτία να διακοπεί απότομα η εκ του σύνεγγυς διδασκαλία στη σχολική αίθουσα και να μεταφερθεί η διδασκαλία (αλλά και η σχολική ζωή γενικότερα) στον ψηφιακό χώρο. Το γεγονός αυτό βρήκε την πλειοψηφία των εκπαιδευτικών σε μεγάλο βαθμό απροετοίμαστη να χειριστεί διαδικασίες εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Παράλληλα και οι θεσμοί που διοικούν την εκπαίδευση, δεν ήταν έτοιμοι να παρέχουν επαρκή στήριξη, εκπαίδευση ή υλικό γι' αυτόν τον σκοπό. Από έρευνες που έχουν ήδη διεξαχθεί φαίνεται ότι στην πρώτη κυρίως φάση της αναστολής της διά ζώσης λειτουργίας των σχολείων οι εκπαιδευτικοί με αυθόρμητο τρόπο ενεργοποίησαν αντανάκλαστικά συνεργασίας σε διαδικτυακές ομάδες για να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες τους. Παρατίθενται παρακάτω αποσπάσματα από ημερολόγια Συντονιστών Εκπαιδευτικού Έργου που συντάχθηκαν στο πλαίσιο σχετικής έρευνας και αποτυπώνουν την κατάσταση αυτή:

[...] φάνηκε ότι στα περισσότερα σχολεία έπαιξαν κρίσιμο ρόλο οι ομάδες υποστήριξης αλλά και οι μικρές ομάδες συναδέλφων που συναντιούνταν στο viber, στο messenger ή και στο webex δοκιμαστικά μεταξύ τους για να συνηθίσουν και να μάθουν. Όπου υπήρχαν καλές συνεργασίες, οι εκπαιδευτικοί πέρασαν πιο γρήγορα στην τηλεεκπαίδευση και ειδικά στη σύγχρονη.

ΣΕΕ ΠΕ02 (1) Ημερολόγιο 29 Μαρτίου 2020

[...] πολύ σύντομα, ενεργοποιήθηκε η πλειοψηφία των συναδέλφων και δημιουργήθηκαν μαθήματα στην η - τάξη καθώς και πρόγραμμα σύγχρονων μαθημάτων στην πλατφόρμα webex. Η συνεισφορά της ομάδας (και διαδικτυακά) στήριξης ήταν καθοριστική.

ΣΕΕ ΠΕ02 (2) Ημερολόγιο 12 Απριλίου 2020

Παράλληλα πρέπει να σημειωθεί ότι με πρωτοβουλία ενός εκπαιδευτικού δημιουργήθηκε μια διαδικτυακή κοινότητα στο Facebook με τίτλο «Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση» η οποία σύντομα έφτασε πολλές χιλιάδες μέλη (σήμερα έχει σχεδόν 50.000) και αποτέλεσε έναν από τους βασικούς άτυπους πυλώνες υποστήριξης των εκπαιδευτικών στη συγκεκριμένη συγκυρία (βλ **Στιγμιότυπο οθόνης 7**).

Εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Ομάδα Ιδιωτική · 49,7 χιλ. μέλη

Είστε μέλος

+ Πρόσκληση

Πληροφορίες

Συζήτηση

Επιλεγμένα

Rooms

Θέματα

Μέλη

Περισσότερα

Γράψτε κάτι...

📺 Live βίντεο

📷 Φωτογραφία/βίντεο

👤 Δωμάτιο

Επιλεγμένα 1

Προσθήκη

Πληροφορίες

Ομάδα για την υποστήριξη εκπαιδευτικών σε θέματα e-learning και ΤΠΕ

Ιδιωτική
Μόνο τα μέλη μπορούν να βλέπουν τα άτομα που είναι στην ομάδα και τις δημοσιεύσεις τους.

Στιγμιότυπο οθόνης 6: η διαδικτυακή κοινότητα «Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση»

Το περιεχόμενο της εν λόγω κοινότητας διογκώθηκε πολύ γρήγορα σε μεγάλο βαθμό, καθώς εκατοντάδες μέλη καθημερινά συνεισφέραν με αρχεία, υλικό διδασκαλίας, ιδέες κλπ. αλλά και συζητήσεις οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις προκαλούσαν δεκάδες ή και εκατοντάδες σχόλια. Οι συντονιστές έχουν προχωρήσει σε σήμανση με ετικέτες (tags) του περιεχομένου των συνεισφορών στην κοινότητα (έχουν ήδη δημιουργηθεί αρκετές δεκάδες ετικέτες) με αποτέλεσμα ο χρήστης να μπορεί εύκολα να ανασύρει περιεχόμενο σχετικά με τα ενδιαφέροντά του/της μέσα στις χιλιάδες των αναρτήσεων. Στο παρακάτω **Στιγμιότυπο οθόνης 8** ο/η χρήστης/στρια αναζητά βοήθεια και κάποια μέλη σπεύδουν να την προσφέρουν.

25 Αυγούστου 2021 · 🌐

Όσοι ήσασταν υπεύθυνοι βιβλιοθήκης σε δημοτικό, κάνατε κάποια δράση που άρεσε ιδιαίτερα στα παιδιά, χωρίς πολλά έξοδα και τηρώντας τα μέτρα; Θα ήθελα να μοιραστούμε καλές πρακτικές, έτσι, ανεπίσημα...

👍👍 [Redacted] και 305 ακόμη · 137 σχόλια

👍 Μου αρέσει!

💬 Σχόλιο

Κορυφαία σχόλια ▾

👤 Γράψτε μια απάντηση...

👤 [Redacted] Να έρθετε σε επικοινωνία με συγγραφείς παιδικών βιβλίων και να ζητήσετε παρουσίασή τους διαδικτυακά .Αν σας ενδιαφέρει επικοινωνήστε με τη σελίδα μου @logotehniakaiparamythia

👍👍 5

Μου αρέσει! · Απάντηση · 21 εβδ.

👤 [Redacted] Δημιούργησα μια ηλεκτρονική βιβλιοθήκη στην eclass, με διάφορες θεματικές και υλικό και σε ελληνικά και αγγλικά, κάναμε favourite book hero dressup, διαγωνισμό αφίσας για τη φιλαναγνωσία στον οποίο ψήφιζαν οι μαθητές κάθε τμήματος την αγαπημένη τους αφ... Δείτε περισσότερα

 ECLASS11.SCH.GR
Ηλεκτρονική Σχολική Τάξη (η-Τάξη) | ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

👍👍 41

Μου αρέσει! · Απάντηση · 21 εβδ.

👤 [Redacted] υπέροχη δουλειά όπως πάντα! Δεν το πιστεύω ότι σε φωνάζουν κι εμένα κυρία Miss Mary! Κι εμένα ! Χαχα

👍👍 2

Μου αρέσει! · Απάντηση · 21 εβδ.

👤 [Redacted] το βρίσκω πολύ αστείο! Και κυρία και miss!! 🤔

👍 1

Μου αρέσει! · Απάντηση · 21 εβδ. · Τροποποιήθηκε

Στιγμιότυπο οθόνης 7: συνεργασία και αλληλοϋποστήριξη μελών στη διαδικτυακή κοινότητα «Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση»

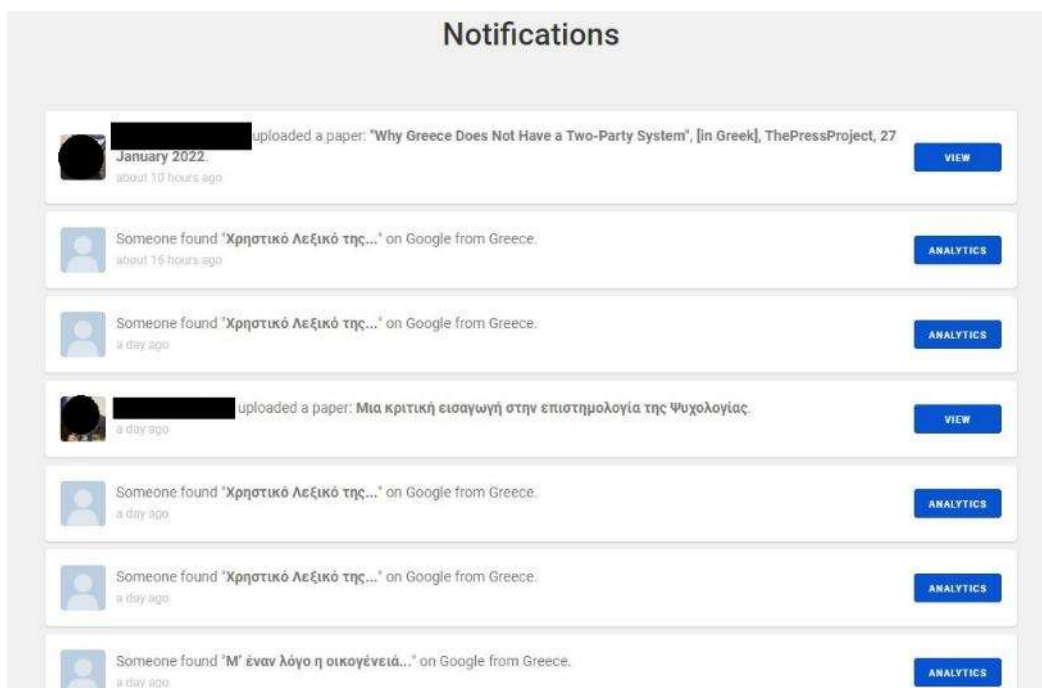
Στο σημείο αυτό ακολουθεί η περιγραφή δύο διαδικτυακών κοινοτήτων (της Academia.edu και της ResearchGate), οι οποίες διαφέρουν από όσες έχουν συμπεριληφθεί στον παραπάνω ενδεικτικό κατάλογο, κατά το ότι οι συμμετέχοντες/ουσες ενδιαφέρονται περισσότερο για την ακαδημαϊκού τύπου έρευνα και δημοσίευση (και ενδεχομένως λιγότερο για τη διδασκαλία).

Academia.edu

Το πεδίο της κοινότητας Academia.edu (όπως και της επόμενης που αναφέρεται εδώ και είναι η ResearchGate) αφορά στην ακαδημαϊκή / ερευνητική εργασία και στοχεύει στη δικτύωση / υποστήριξη των ενδιαφερομένων. Ξεκίνησε (τον Σεπτέμβριο του 2008) ως ένα δωρεάν και ανοιχτό αποθετήριο ακαδημαϊκών άρθρων που δημοσιεύονται σε επιστημονικά περιοδικά, ενώ σήμερα διαθέτει ένα (περιορισμένο) δωρεάν επίπεδο συμμετοχής κι ένα (πλήρους πρόσβασης) επί πληρωμή. Σήμερα είναι πλέον μια κερδοσκοπική επιχείρηση η οποία χρηματοδοτείται από επενδυτές χωρίς να συνδέεται με κάποιο πανεπιστήμιο ή ακαδημαϊκό ίδρυμα. Κάποια από τα

στοιχεία της κοινότητας πρακτικής που διαθέτει είναι ότι επιτρέπει στους/ις χρήστες /ριες να δημιουργούν το προσωπικό τους προφίλ, όπως επίσης και το δίκτυο των ακαδημαϊκών τους ακόλουθων. Το προφίλ των συμμετεχόντων / ουσών «χτίζεται» από τους ίδιους/ες και σε αυτό περιλαμβάνονται πληροφορίες όπως το ακαδημαϊκό ίδρυμα στο οποίο ανήκουν / ανήκαν ή αν είναι ανεξάρτητοι ερευνητές/τριες, τα δημοσιευμένα τους κείμενα σε επιστημονικά περιοδικά, το βιογραφικό τους κλπ. Κατά τον τρόπο αυτό συμβάλλει στο να γίνεται πιο άμεσα και εύκολα η δικτύωση επιστημόνων / ερευνητών και η αμοιβαία εξοικείωσή τους με την ερευνητική εργασία των συναδέλφων, σε σύγκριση με τη συμβατική διαδικασία της δημοσίευσης.

Κατά τα λοιπά η Academia.edu διαθέτει τη δυνατότητα στα μέλη να απολαμβάνουν μιας βασικής δωρεάν (όπως λ.χ. αν κάποιος/α έχει διαβάσει ή αποθηκεύσει στον τοπικό του/ης υπολογιστή ένα δημοσιευμένο κείμενο του/ης) (βλ. Στιγμιότυπο οθόνης 8), αλλά οι εξειδικευμένες υπηρεσίες της παρέχονται σε όσους/ες έχουν εγγραφεί στις επί πληρωμή (ποιος/α διάβασε/κατέβασε το κείμενο, από ποια χώρα κλπ.). Παράλληλα τα μέλη της Academia.edu συμμετέχουν σε διαδικασίες αλληλοαξιολόγησης εργασιών, καθόσον κάθε συμμετέχων/ουσα μπορεί να ζητήσει από τα μέλη του προσωπικού του δικτύου ανατροφοδότηση για ένα κείμενό του το οποίο βρίσκεται σε στάδιο επεξεργασίας πριν την τελική του μορφή προς έκδοση. Πολύ πρόσφατα δίνεται και δυνατότητα δημοσίευσης επιστημονικών κειμένων στο περιοδικό "Academia Letters", που δημιούργησε η συγκεκριμένη πλατφόρμα.

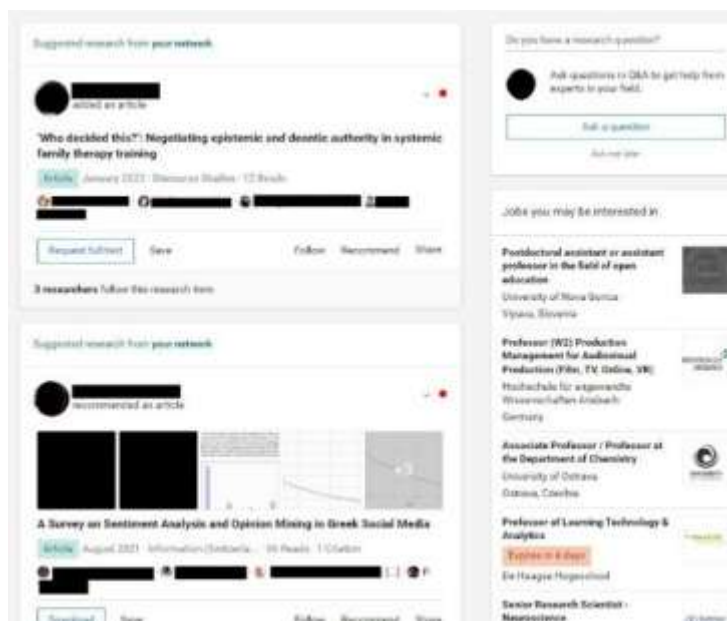

Στιγμιότυπο οθόνης 8: Academia.edu – πληροφορίες για την απήχηση σε συναδέλφους της δημοσιευμένης εργασίας του/ης χρήστη/στριας

ResearchGate

Το πεδίο της κοινότητας (εμπορικής επίσης, αλλά με λιγότερο επιθετικά χαρακτηριστικά) ResearchGate (<https://www.researchgate.net/>) είναι το ίδιο με της Academia.edu. και διαθέτει, επίσης, ένα (περιορισμένο) δωρεάν επίπεδο συμμετοχής κι ένα (πλήρους πρόσβασης) επί πληρωμή. Πρόκειται για χώρο κοινωνικής δικτύωσης για επιστήμονες και ερευνητές, οι οποίοι/ες μοιράζονται εργασίες, απευθύνουν / απαντούν ερωτήσεις και βρίσκουν συνεργάτες. Τα τεχνικά χαρακτηριστικά που εκμεταλλεύεται η ResearchGate και με τα οποία διευκολύνει και προωθεί τη δικτύωση των εγγεγραμμένων μελών του, αποτελούν συνδυασμό των αντίστοιχων που διαθέτουν άλλα πολύ διαδεδομένα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (λ.χ. Facebook, Twitter και LinkedIn⁵²). Τα μέλη δηλώνουν τα ερευνητικά τους ενδιαφέροντα και το περιβάλλον προχωρά στη σήμανσή τους (tagging) και στη συνέχεια με βάση το ευρετήριο που έχει δημιουργήσει το ίδιο, προτείνει διασυνδέσεις μεταξύ μελών (βλ. **Στιγμιότυπο οθόνης 9**). Έτσι οι συμμετέχοντες/ουσες εκτός από το να ακολουθούν άλλα μεμονωμένα μέλη, μπορούν να «ακολουθούν» κι ένα ερευνητικό ενδιαφέρον. Δίνει τη δυνατότητα για δημιουργία ιστολογίου, ώστε οι χρήστες να γράφουν σύντομες κριτικές σε άρθρα με κριτές ομοτίμους (peer review). Διαθέτει επίσης ιδιωτικές αίθουσες συνομιλίας όπου οι χρήστες μπορούν να μοιράζονται δεδομένα, να επεξεργάζονται κοινά έγγραφα ή να συζητούν εμπιστευτικά θέματα.

Σύμφωνα με τη Wikipedia (2023) η ResearchGate από το 2018, έχει περισσότερους από 25 εκατομμύρια χρήστες, με τις μεγαλύτερες βάσεις χρηστών να προέρχονται από την Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική. Οι περισσότεροι από αυτούς ασχολούνται με την ιατρική ή τη βιολογία, αλλά και με τη μηχανική, την επιστήμη των υπολογιστών, τις γεωργικές επιστήμες, ψυχολογία κλπ.

Στιγμιότυπο οθόνης 9: η αρχική σελίδα του προφίλ ενός χρήστη στην ResearchGate

⁵² Το LinkedIn είναι η μεγαλύτερη πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης παγκοσμίως που εστιάζει στον επαγγελματικό χώρο. Ιδρύθηκε το 2003 και σήμερα ανήκει στη Microsoft (από το 2016), με πάνω από 1,2 δισεκατομμύρια εγγεγραμμένα μέλη σε περισσότερες από 200 χώρες. Επιδιώκει να συνδέει επαγγελματίες ώστε να γίνουν πιο επιτυχημένοι. Τα μέλη του δημιουργούν προφίλ με τα βιογραφικά τους και άλλες επαγγελματικές πληροφορίες, αναζητούν/προσφέρουν εργασία, χτίζουν δίκτυο επαφών, μοιράζονται άρθρα, εμπειρίες και σκέψεις, συμμετέχουν σε ομάδες ή παρακολουθούν μαθήματα (μέσω LinkedIn Learning).

2.5 Οι διαδικτυακές κοινότητες ως περιβάλλοντα επαγγελματικής υποστήριξης

Τα κυρίαρχα μοντέλα επιμόρφωσης μέχρι πρόσφατα (αλλά και στις μέρες μας) είναι αυτά:

- της «ενιαίας παρέμβασης» (γνωστό και ως 'one-size-fits-all' model) (Petrie & McGee, 2012), κατά το οποίο ένας επιμορφωτής ή μία επιμορφώτρια, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η ετερογένεια των επιμορφούμενων, αναλαμβάνει το ρόλο του «δασκάλου», ή
- το «πολλαπλασιαστικό μοντέλο» (cascade model), κατά το οποίο περιορισμένος αριθμός επιλεγμένων εκπαιδευτικών με πρωτοβουλία που λαμβάνεται από κεντρικούς θεσμούς, επιμορφώνονται από ειδικούς (εκτός του πλαισίου της σχολικής τους μονάδας) και στη συνέχεια λειτουργούν ως 'πολλαπλασιαστές' στους συναδέλφους του σχολείου τους.

Η αξιοποίηση της λογικής των (διαδικτυακών) κοινωνικών δικτύων και των (διαδικτυακών) κοινοτήτων πρακτικής προκρίνεται διεθνώς, για διάφορους λόγους, ως περισσότερο αποτελεσματική και κατάλληλη.

Οι βασικές αιτίες γι' αυτό έχουν να κάνουν αρχικά με το ότι τα παραδοσιακά μοντέλα υποστήριξης των εκπαιδευτικών έχουν σύντομη διάρκεια επιμόρφωσης και αξιοποιούν τη διάλεξη και την παρουσίαση ως βασικές μορφές εισήγησης. Παράλληλα ο/η επιμορφούμενος/η εκπαιδευτικός δεν συμμετέχει στον σχεδιασμό και στις επιλογές τους, με αποτέλεσμα ο βαθμός της δέσμευσής του/της να είναι χαμηλός. Έτσι, επιφέρουν επιφανειακές μόνο αλλαγές στις διδακτικές πρακτικές και αδυνατούν να προκαλέσουν ανανέωση στη διδασκαλία (Sparks & Hirsh, 2000).

Πέρα όμως από αυτό, παράγοντες που έχουν να κάνουν με τις ιδιαίτερες σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες και τις απαιτήσεις της «κοινωνίας της γνώσης», επιβάλλουν την ανάγκη για ανακατασκευή των παιδαγωγικών ταυτοτήτων των εκπαιδευτικών, οι οποίοι δεν είναι δυνατόν τον 21ο αιώνα να πραγματώνουν ταυτότητες εκπαιδευτικών που διαποτίζονται από λογικές παρωχημένων παιδαγωγικών παραδειγμάτων. Η επαγγελματική υποστήριξη των εκπαιδευτικών μέσα από τη συμμετοχή τους σε (δικτυακές) κοινότητες μάθησης, προσφέρεται ως απάντηση στο αίτημα για περισσότερη ευελιξία και –κυρίως– προσαρμογή σε συνθήκες διδασκαλίας με βάση τις απαιτήσεις της «κοινωνίας της γνώσης». Κι αυτό γιατί ο σημερινός εκπαιδευτικός για να ανταποκριθεί στις σύγχρονες απαιτήσεις, πρέπει να πραγματώνει ταυτότητες όχι του απλού τεχνικού της διδακτικής διαδικασίας, αλλά του/ης αναστοχαζόμενου/ης επαγγελματία / ενεργού μέλους μιας κοινότητας, μέσα στην οποία δημιουργεί νόημα για τις επιλογές του/της και ως εκ τούτου, προκαλεί συνεχή αλλαγή στο περιβάλλον του/της. Έτσι η επαγγελματική εξέλιξη δεν μπορεί πλέον να συνίσταται σε άπαξ ή περιοδικές δράσεις, αλλά πρέπει να παρέχει επαρκή χρόνο στον/την εκπαιδευτικό για μάθηση και αναστοχασμό πάνω στις νέες στρατηγικές και διδακτικές πρακτικές, με απώτερο στόχο την αλλαγή του/της ίδιου/ας και την αναμόρφωση του σχολείου.

Στη λογική λοιπόν της διά βίου συμμετοχής του/της εκπαιδευτικού σε κοινότητες μάθησης, τα διαδικτυακά περιβάλλοντα θεωρήθηκαν ότι συνιστούν ιδανικό περιβάλλον, τα μέλη του οποίου έχουν τη δυνατότητα, αφού συνδεθούν, να αλληλεπιδρούν, οικοδομώντας διαρκώς ουσιαστικές διαπροσωπικές σχέσεις. Στη διεθνή βιβλιογραφία είναι πολλές οι αναφορές για τις δυνατότητες των ψηφιακών δικτυακών τεχνολογιών να προωθούν την επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών, εφόσον μειώνουν την απομόνωσή τους, υποστηρίζουν το διαμοιρασμό

εκπαιδευτικών πόρων και ενισχύουν τον αναστοχασμό πάνω στις καθημερινές διδακτικές πρακτικές τους (Macià & García, 2016).

Τα ψηφιακά διαδικτυακά περιβάλλοντα –πέρα από την υποστήριξη που προσφέρουν στους προαναφερθέντες τομείς– υπόσχονται να αποτελέσουν και το όχημα μέσω του οποίου θα εισαχθεί η καινοτομία στην εκπαίδευση. Αποτελώντας τα ίδια ψηφιακές πλατφόρμες, οι εκπαιδευτικοί, χρησιμοποιώντας τα, θα εξοικειωθούν περισσότερο με την τεχνολογία και τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να τη χρησιμοποιήσουν, ώστε να υποστηρίξουν τη μάθηση στην τάξη τους. Πέρα από αυτό η κοινωνική δικτύωση με ηλεκτρονικά μέσα, δίνει τη δυνατότητα στους εμπειρότερους από τους εκπαιδευτικούς να μοιραστούν τη διδακτική τους εμπειρία με συναδέλφους τους, γεγονός που είναι αμοιβαία ωφέλιμο: οι αρχάριοι μαθαίνουν από τους έμπειρους και οι έμπειροι κερδίζουν σημαντική ανατροφοδότηση, ώστε να βελτιώνουν συνεχώς τις μεθόδους τους (Schlager et al., 2002).

Ένα σημαντικό πλεονέκτημα που εξασφαλίζει ο εκπαιδευτικός / μέλος μιας διαδικτυακής κοινότητας μάθησης είναι ότι αναλαμβάνει συνειδητά το ρόλο του μαθητευόμενου, παρακολουθεί την πορεία οικοδόμησης νοητικών σχημάτων, μέσα από την αλληλεπίδραση που λαμβάνει χώρα στο περιβάλλον και μαθαίνει μέσα από τα λάθη του. Εξάλλου η κονστрукτιβιστικού τύπου μαθησιακή διαδικασία, αποτελεί ιδανική βάση για την επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών, καθώς η μάθησή τους θεμελιώνεται στην κατασκευή νοήματος το οποίο οικοδομείται μέσα από την εμπειρία τους (Elliott, 2017). Έτσι οι εκπαιδευτικοί που αλληλεπιδρούν σε ένα διαδικτυακό περιβάλλον μπορούν να διατυπώσουν τις κατανοήσεις και τις ερμηνείες των προβλημάτων, όπως επίσης και να διερευνήσουν αυτά τα προβλήματα από πολλά και διαφορετικά πλαίσια και οπτικές γωνίες, αλλά και να κατανοήσουν καλύτερα τις ανάγκες των μαθητών τους.

2.6 Παράγοντες επιτυχίας μιας διαδικτυακής κοινότητας

Η επιτυχής λειτουργία μιας διαδικτυακής κοινότητας πρακτικής / μάθησης, εξαρτάται ιδιαιτέρως από το αν αυτή λειτουργεί ως «ψηφιακό οικοσύστημα» που σημαίνει κατά πόσο η τεχνολογία που ενσωματώνει διευκολύνει τους συμμετέχοντες να βιώσουν μια εμπειρία μάθησης που προσομοιάζει εκείνη των διά ζώσης κοινοτήτων (Wenger et al., 2009).

Παράλληλα και ο ρόλος των συντονιστών (moderators) μιας διαδικτυακής κοινότητας είναι κρίσιμος για την επιτυχία των στόχων της, καθώς με τις πρωτοβουλίες τους επηρεάζουν άμεσα τον τρόπο, την ποιότητα της συμμετοχής των μελών.

Στη συνέχεια θα εξετάσουμε συγκεκριμένες παραμέτρους που αφορούν τα τεχνολογικά εργαλεία και το είδος του συντονισμού στις διαδικτυακές κοινότητες, ώστε να είναι αποτελεσματική η λειτουργία τους.

2.6.1 Εργαλεία που διευκολύνουν την οργάνωση του υλικού των διαδικτυακών κοινοτήτων

Όπως έχουμε δει μία από τις πιο σημαντικές δραστηριότητες των μελών στις διαδικτυακές κοινότητες μάθησης είναι η δημιουργία, ανταλλαγή και επεξεργασία υλικού καθώς αυτά βρίσκονται στη διαδικασία κατάκτησης νέων πρακτικών. Το υλικό πρέπει να είναι δομημένο με τέτοιο τρόπο που να επιτρέπει στα μέλη αφενός εύκολη αναζήτηση και πρόσβαση και αφετέρου δυνατότητα επεξεργασίας. Πρέπει επίσης τα μέλη να μπορούν να συνεισφέρουν με δικό τους υλικό, το οποίο θα εναποτίθεται στο περιβάλλον με τρόπο δομημένο και συνεπή. Ο **Πίνακας 1**

συνοψίζει τις πιο σημαντικές λειτουργικότητες των εργαλείων που πρέπει να υπάρχουν, ώστε να διευκολύνεται η οργάνωση υλικού σε μια διαδικτυακή κοινότητα.

Δραστηριότητα Τα μέλη επιθυμούν να ...	Εργαλεία
... ανεβάζουν υλικό και να έχουν έναν χώρο κοινόχρηστων αρχείων	<ul style="list-style-type: none"> • Φάκελοι περιεχομένου • Ηλεκτρονική βιβλιοθήκη ή αρχείο υλικού • Δυνατότητα επισύναψης αρχείων σε φόρα συζητήσεων
... ανασύρουν υλικό ήδη αναρτημένο	<ul style="list-style-type: none"> • Ετικέτες σχετικές με το περιεχόμενο του υλικού για εύκολη αναζήτηση καθώς κοινότητα μπορεί να μεγαλώσει πολύ σε μέλη και περιεχόμενο.
... συζητούν και να σχολιάζουν το δημοσιευμένο υλικό	<ul style="list-style-type: none"> • Σύγχρονα ή ασύγχρονα φόρα συζητήσεων • Wikis με στόχο το σχολιασμό του υλικού σε επίπεδο ομάδας • Blogs με ενεργοποιημένη τη δυνατότητα σχολιασμού από τα μέλη
... συνεισφέρουν στην κοινότητα με υλικό που παράγουν τα ίδια	<ul style="list-style-type: none"> • Εργαλείο ανταλλαγής αρχείων • Προσωπικά ιστολόγια • Προσωπικές ιστοσελίδες • Εργαλεία βιντεοσκόπησης οθόνης (screen-casts)
... έχουν πρόσβαση σε υλικό μέσα και έξω από την πλατφόρμα της κοινότητας	<ul style="list-style-type: none"> • Μηχανές αναζήτησης • Υπηρεσίες ειδοποίησης για ανάρτηση νέου περιεχομένου, • Προσθήκη Ετικετών Επισήμανσης (tagging) • Ψηφιακές Υπηρεσίες Συγκέντρωσης Συγκεκριμένου Τύπου Πληροφοριών (aggregators) • Εντοπισμός και ροή πληροφοριών (RSS Feeds)

Πίνακας 2: Λειτουργικότητες των εργαλείων μιας διαδικτυακής κοινότητας αναφορικά με την οργάνωση του υλικού

Αυτό που θα μπορούσε να θεωρηθεί ως **‘ένδειξη ζωής’** αναφορικά με το περιεχόμενο είναι η συνεχής διάθεση των μελών της κοινότητας να κατεβάζουν υλικό, να το επεξεργάζονται και να το μετουσιώνουν σε κάτι χρήσιμο για αυτούς αλλά και η διάθεση τους να συνεισφέρουν δικό τους υλικό και ιδέες.

2.6.2 Εργαλεία που διευκολύνουν τις σύγχρονες συναντήσεις

Πολλές κοινότητες δίνουν ιδιαίτερη έμφαση σε συχνές συσκέψεις, κατά τις οποίες τα μέλη συμμετέχουν σε συλλογικές δραστηριότητες για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Αυτές οι συσκέψεις αποτελούν για τα περισσότερα μέλη την ‘ψυχή’ της κοινότητας (Palloff & Pratt, 2005). Ο **Πίνακας 2** συνοψίζει τις βασικότερες δραστηριότητες και εργαλεία που διευκολύνουν την οργάνωση συσκέψεων σε μια διαδικτυακή κοινότητα.

Δραστηριότητα	Εργαλεία
Ανακοινώσεις και χρονο-προγραμματισμός	<ul style="list-style-type: none"> • Κοινόχρηστο Ημερολόγιο (shared calendar) • Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο • Πίνακας ανακοινώσεων • Σύστημα Προγραμματισμού ηλεκτρονικών συσκέψεων • Υπηρεσία Σύντομων Μηνυμάτων (SMS) για επί τόπου συσκέψεις
Ασύγχρονη συζήτηση	<ul style="list-style-type: none"> • Ασύγχρονα φόρα συζητήσεων • Ιστολόγια με ενεργοποιημένη τη δυνατότητα σχολιασμού από τα μέλη • Λίστες ηλεκτρονικού ταχυδρομείου
Σύγχρονη τηλεδιασκέψεις	<ul style="list-style-type: none"> • Βιντεοδιασκέψεις • Μονόδρομη μετάδοση μέσω διαδικτύου • Χώρος σύγχρονης γραπτής επικοινωνίας
Συντονισμός και υποστήριξη/ενίσχυση των συσκέψεων	<ul style="list-style-type: none"> • Παρουσιάσεις με διαδραστικά μέσα (ήχο και εικόνα όπου είναι δυνατό) • Ανταλλαγή αρχείων • Διαμοιρασμός εφαρμογών • Εργαλεία ψηφοφορίας, εννοιολογικής χαρτογράφησης και λήψης αποφάσεων

Πίνακας 3: δραστηριότητες και εργαλεία που διευκολύνουν τις συσκέψεις σε μια ηλεκτρονική κοινότητα

Αυτό που θα μπορούσε να θεωρηθεί ως **‘ένδειξη ζωής’** αναφορικά με τις συσκέψεις είναι η συχνότητα τους, ο μεγάλος αριθμός συμμετεχόντων, ο ενθουσιασμός στη συζήτηση και η λήψη αποφάσεων. Δε πρέπει να επίσης ξεχνάμε ότι τα μέλη μιας κοινότητας πρακτικής είναι πολυάσχολοι εργαζόμενοι των οποίων ο χρόνος είναι συνήθως πολύ περιορισμένος. Για αυτό το λόγο οι συσκέψεις πρέπει να έχουν μια αρχική ατζέντα με θέματα προς συζήτηση (σύγχρονη ή ασύγχρονη) και έναν ρυθμό που να ταιριάζει στους συμμετέχοντες/ουσες. Από την άλλη βέβαια θα πρέπει να επιτρέπεται μια σχετική ευελιξία ώστε να ενισχύεται ο αυθορμητισμός των μελών και με αυτό τον τρόπο και το δέσιμο μεταξύ τους.

2.6.3 Προϋποθέσεις και εργαλεία που προωθούν τις σχέσεις και την αυξημένη συμμετοχή των μελών στις διαδικτυακές κοινότητες

Η βασική προϋπόθεση για εποικοδομητική αλληλεπίδραση, που μπορεί να οδηγήσει σε αμοιβαία μάθηση στο πλαίσιο των διαδικτυακών κοινοτήτων είναι η δημιουργία εποικοδομητικών σχέσεων ανάμεσα στα μέλη τους, τα οποία πρέπει να γνωριστούν προσωπικά για να εμπιστευτούν ο ένας τον άλλο και να δουλέψουν μαζί με κοινούς στόχους και οράματα (De Laat & Lally, 2003). Η δημιουργία μιας τέτοιας κοινότητας προωθεί τη συνεχή δικτύωση ανάμεσα στα μέλη με ανταλλαγή πληροφοριών σε προσωπικό και επαγγελματικό επίπεδο σε άτυπη μορφή. Προς την κατεύθυνση αυτή πολύ σημαντικός είναι και ο ρόλος των συντονιστών (moderators) της κοινότητας, οι οποίοι καλό είναι να συλλέγουν πληροφορίες για τις ανάγκες των συμμετεχόντων, να προωθούν στρατηγικές αντιμετώπισης αυτών των αναγκών, να

σχεδιάζουν/υιοθετούν πλάνα δράσης και δραστηριότητες, να παρέχουν κοινωνική υποστήριξη, να προωθούν δεσμούς εμπιστοσύνης και συναδελφικότητας ανάμεσα στα μέλη, να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή, να εμφυσούν αυτοπεποίθηση, να μοιράζονται γνώσεις, δεξιότητες και εμπειρίες, να παρέχουν τεχνική υποστήριξη, να εξοικειώνουν τους συμμετέχοντες με τα διάφορα εργαλεία, να αναζητούν, να ανατροφοδοτούν, να ανταμείβουν και να αναβαθμίζουν τους ικανούς συμμετέχοντες σε Βοηθούς Συντονιστών (Contributors) με καθήκοντα ανάλογα με τα δικά τους. Ο Πίνακας 3 συνοψίζει βασικότερες δραστηριότητες και εργαλεία που διευκολύνουν τη δημιουργία τέτοιου είδους σχέσεων σε μια διαδικτυακή κοινότητα.

Δραστηριότητα	Εργαλεία
Κοινωνική δικτύωση, ανταλλαγή προσωπικών και επαγγελματικών πληροφοριών	<ul style="list-style-type: none"> • Κατάλογος μελών με δυνατότητα επεξεργασίας προφίλ χρήστη • Χώρος δημοσίευσης προσωπικών ιστοσελίδων • Εργαλεία κοινωνικής δικτύωσης
Δημιουργία άτυπων υπο-ομάδων και δυνατότητα αλληλεπίδρασης χωρίς προηγούμενο χρονοπρογραμματισμό	<ul style="list-style-type: none"> • Ανοιχτός χώρος σύγχρονης γραπτής ή προφορικής επικοινωνίας • Δυνατότητα δημιουργίας χώρου για μικρές άτυπες ομάδες. • Δυνατότητα πρόσκλησης σε άτυπη και αυθόρμητη επικοινωνία μέσω χώρου σύγχρονης γραπτής ή προφορικής επικοινωνίας για μέλη που είναι συνδεδεμένα στην πλατφόρμα της κοινότητας

Πίνακας 4: δραστηριότητες και εργαλεία που διευκολύνουν την οργάνωση σχέσεων σε μια ηλεκτρονική κοινότητα

Αυτό που θα μπορούσε να θεωρηθεί ως **‘ένδειξη ζωής’** αναφορικά με τη δημιουργία παραγωγικών σχέσεων σε μια ηλεκτρονική κοινότητα είναι η συχνή αναφορά σε δραστηριότητες και συζητήσεις προσωπικών και επαγγελματικών εμπειριών ανάμεσα στα μέλη καθώς και κάθε ένδειξη χρήσης τεχνολογίας για επικοινωνία και αλληλεπίδραση έξω από τις οργανωμένες δραστηριότητες.

Η μάθηση που λαμβάνει χώρα στις κοινότητες είναι ομαδική, αλλά βιώνεται ατομικά και δεν προϋποθέτει ομοιογένεια. Τα μέλη μιας κοινότητας φέρουν προσωπικές εμπειρίες, προτιμήσεις αναφορικά με τον τρόπο με τον οποίο αλληλεπιδρούν και επικοινωνούν, αλλά και δικά τους μαθησιακά στυλ. Είναι λογικό και θεμιτό, επομένως, η δημιουργία της κοινότητας να επιτρέπει τη μεγαλύτερη δυνατή ευελιξία ως προς τα εργαλεία που θα παρέχει στους χρήστες για να εξατομικεύσουν τις εμπειρίες που θα βιώνουν με τη συμμετοχή τους σε αυτή (Vlachopoulos & Cowan, 2010).

Μια διαδικτυακή κοινότητα είναι δυνατό να ικανοποιεί ποικίλες μορφές συμμετοχής: έτσι μπορεί να επιτρέπει σε κάποια μέλη της να έχουν τον ρόλο του απλού συμμετέχοντος, που αφιερώνει το χρόνο του στην κοινότητα με τον τρόπο που επιθυμεί, χωρίς να είναι υποχρεωμένος να συμμετέχει σε δραστηριότητες· ταυτόχρονα όμως μπορεί να υπάρχουν μέλη που αναλαμβάνουν σαφώς πιο ενεργό ρόλο μέσα στην κοινότητα και αποτελούν τον πυρήνα της. Είναι δυνατό επίσης τα μέλη μιας κοινότητας να μπορούν να εξατομικεύουν το περιεχόμενο που λαμβάνουν (π.χ. να το σώζουν στον προσωπικό τους υπολογιστή για επεξεργασία offline ή να το εκτυπώνουν κ.λπ.). Στην περίπτωση που η κοινότητα έχει αρκετές υπο-ομάδες, η προσωπική συμμετοχή μπορεί να ικανοποιηθεί με τη δυνατότητα συμμετοχής σε κάποιες από αυτές και όχι

όλες, ανάλογα με τις ανάγκες του χρήστη. Σε αυτή την περίπτωση καλό θα ήταν οι ομάδες εργασίες να έχουν δικό τους προφίλ με όσο το δυνατόν πιο ξεκάθαρους στόχους.

Ο **Πίνακας 4** συνοψίζει τις βασικότερες δραστηριότητες και τα εργαλεία που διευκολύνουν την προσωπική συμμετοχή σε μια διαδικτυακή κοινότητα.

Δραστηριότητα	Εργαλεία
Δυνατότητα εξατομικευμένης περιήγησης στο περιβάλλον, η οποία διαμορφώνεται μέσα από τις αλληπάλληλες επισκέψεις του χρήστη	<ul style="list-style-type: none"> • Εξατομικευμένες γνωστοποιήσεις για νέο υλικό – η πλατφόρμα ειδοποιεί το χρήστη κάθε φορά που έχει αναρτηθεί κάτι νέο (π.χ. κείμενο, συμμετοχή σε συζήτηση κ.α.) και που τον ενδιαφέρει προσωπικά. • Ατομικό σημειωματάριο ή Ημερολόγιο μαθησιακής προόδου / μαθησιακών εμπειριών.
Προσαρμογή σε προσωπικές προτιμήσεις (customisation)	<ul style="list-style-type: none"> • Προτιμήσεις (δυνατότητα αλλαγής της εμφάνισης και δημιουργία ιδιαίτερης 'αίσθησης' για την προσωπική ιστοσελίδα κάθε μέλους) • Προσαρμογή της 'αναζήτησης' και της 'εμφάνισης των περιεχομένων' με βάση τις προσωπικές προτιμήσεις του χρήστη. • Δυνατότητες επιλογών για το χειρισμό του περιεχομένου ('κατέβασμα', εκτύπωση, αλλαγή γραμματοσειρών κ.λπ.)
'Γεφύρωση' τρόπων αλληλεπίδρασης	<ul style="list-style-type: none"> • Ηχογραφήσεις και καταγραφές τύπου podcast • Σύγχρονη δημοσίευση σημειώσεων μέσω wiki • Επιλογή σύνδεσης σύγχρονων ή ασύγχρονων τρόπων αλληλεπίδρασης

Πίνακας 5: δραστηριότητες και εργαλεία που διευκολύνουν την προσωπική σε μια ηλεκτρονική κοινότητα

Η μεγαλύτερη 'ένδειξη ζωής' σε σχέση με την προσωπική συμμετοχή είναι η πληθώρα τρόπων επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης από τα μέλη μιας κοινότητας και η ένδειξη σεβασμού στις διαφορετικές προτιμήσεις.

Κάποιες κοινότητες αρκούνται σε χαλαρή αυτο-οργάνωση των μελών τους και μη προσχεδιασμένη εξέλιξη, ενώ άλλες για να λειτουργήσουν επιβάλλουν όρους συμμετοχής σε αυτές και επιθυμούν συνεχή αξιολόγηση ως προς την εξέλιξη τους. Για να λειτουργήσει μια κοινότητα, είναι αλήθεια ότι τα μέλη της πρέπει να βρουν τρόπους ώστε αυτή να εξελιχθεί, αλλά και να αυτο-αξιολογούν το ρόλο τους σε αυτή. Διαφορετικά η κοινότητα μπορεί να μείνει ακατοίκητη για καιρό με κίνδυνο να εγκαταλειφθεί. Μια γρήγορη αναζήτηση στο διαδίκτυο μπορεί να μας αναδείξει χιλιάδες εγκαταλελειμμένες διαδικτυακές κοινότητες. Κύριο στοιχείο επιτυχίας μιας κοινότητας είναι το αίσθημα κοινότητας, το οποίο καλλιεργείται με διάθεση για δουλειά από τα μέλη της. Οι κυριότεροι τρόποι για να καλλιεργηθεί ένα τέτοιο αίσθημα συνδιαχείρισης μιας κοινότητας είναι:

1. Η δημοκρατική διακυβέρνηση, η οποία επιτυγχάνεται με δομές και διαδικασίες που δίνουν τη δυνατότητα σε όλα τα μέλη να έχουν λόγο και άποψη στον τρόπο που δουλεύει η κοινότητα.
2. Δυνατός πυρήνας μελών, ο οποίος αποτελείται από μέλη που αναλαμβάνουν ενεργούς ρόλους, όπως αυτό του συντονιστή συζητήσεων, γραμματέα κ.α.

3. Εξωτερική διαμεσολάβηση, η οποία στηρίζεται στη δουλειά ενός ή παραπάνω διαχειριστών που δεν είναι μέλος της κοινότητας αλλά αναλαμβάνει καθήκοντα λόγω έλλειψης συντονιστή ή διαχειριστή από μέλη. Η εμπειρία δείχνει ότι οι περισσότερες κοινότητες, τουλάχιστον κατά τη γέννηση τους, χρειάζονται αυτή την υποστήριξη.

Ο **Πίνακας 5** συνοψίζει τις βασικότερες δραστηριότητες και τα εργαλεία που διευκολύνουν την καλλιέργεια αισθήματος κοινότητας σε μια διαδικτυακή κοινότητα.

Δραστηριότητα	Εργαλεία
Λήψη δημοκρατικών αποφάσεων και δυνατότητα λήψης ανατροφοδότησης από τα μέλη	<ul style="list-style-type: none"> • Εργαλεία καταϊγισμού ιδεών • Σύγχρονες και ασύγχρονες συζητήσεις • Ηλεκτρονικές δημοσκοπήσεις
Αναστοχασμός πάνω στο επίπεδο και ποιότητα συμμετοχής των μελών στην κοινότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Στατιστικές συμμετοχής • Ανάλυση κοινωνικής δικτύωσης με δημοσκόπηση • Αξιοποίηση αναφορών για το πώς χρησιμοποιούνται μεμονωμένα εργαλεία όπως και για τη διακίνηση αρχείων (αναφορές για κατεβάσματα ή αποστολές αρχείων κ.λπ.).
Επιβράβευση πνεύματος συνεργασίας μεταξύ των μελών	<ul style="list-style-type: none"> • Εργαλείο επιλογής πιο χρήσιμης ή εποικοδομητικής δραστηριότητας • Ανακοίνωση του πιο ενεργού συμμετέχοντα του μήνα κλπ.

Πίνακας 6: δραστηριότητες και εργαλεία που διευκολύνουν τη δημιουργία συνολικού αισθήματος κοινότητας

2.7 Η e-me ως κοινότητα πρακτικής / μάθησης για εκπαιδευτικούς και μαθητές/τριες

Σε αυτή την ενότητα θα συζητήσουμε τις δυνατότητες της πλατφόρμας e-me (τη λειτουργία της οποίας είδαμε στην 6^η και στην 8^η ενότητα) να αποτελέσει περιβάλλον υποστήριξης διαδικτυακών κοινοτήτων για εκπαιδευτική χρήση. Πιο συγκεκριμένα θα εξετάσουμε τον τρόπο με τον οποίο τα εργαλεία και οι εφαρμογές τα οποία περιλαμβάνονται στην εν λόγω πλατφόρμα, όπως και οι λειτουργίες που μπορούν αυτά να επιτελέσουν, δίνουν τη δυνατότητα στους χρήστες να δικτυωθούν με συναδέλφους τους, να συνεργαστούν, να μοιραστούν μαζί τους εκπαιδευτικούς πόρους, να τους επεξεργαστούν και σε γενικές γραμμές να διευκολύνει τους εκπαιδευτικούς να αναστοχαστούν και να εξελίξουν τις πρακτικές τους όσον αφορά τη διδασκαλία. Η συγκεκριμένη συζήτηση θα γίνει με τους άξονες που παρουσιάστηκαν παραπάνω και που έχουν να κάνουν με τα παρακάτω:

- Ποια εργαλεία διαθέτει η e-me και τα οποία ενισχύουν την επικοινωνία μεταξύ των μελών και συνεπώς τη διατήρηση της «ζωντανίας» της κοινότητας;
- Ποια εργαλεία διαθέτει η e-me και τα οποία μπορούν να ενεργοποιήσουν συντονιστές (moderators), ώστε να προωθηθεί η συνεργασία και η από κοινού οικοδόμηση γνώσης;
- Ποιες δυνατότητες παρέχει η e-me για οργάνωση του περιεχομένου που αναρτάται στην πλατφόρμα;

Πριν προχωρήσουμε στη συζήτηση των επιμέρους αξόνων πρέπει να επισημάνουμε τη γενική αρχή η οποία βρίσκεται στο υπόβαθρο του σχεδιασμού της συγκεκριμένης πλατφόρμας. Όπως είναι γνωστό, τα ψηφιακά περιβάλλοντα που αξιοποιούνται για εκπαιδευτικούς σκοπούς δεν είναι ουδέτερες – αποπλαισιωμένες κατασκευές, αλλά ενσωματώνουν στον σχεδιασμό και στη λειτουργικότητά τους συγκεκριμένες οπτικές για το φαινόμενο της μάθησης, για τη συνεργασία, την επαγγελματική υποστήριξη κλπ. Το ίδιο συμβαίνει και με την πλατφόρμα e-me στην αρχιτεκτονική της οποίας, σύμφωνα με τους σχεδιαστές της, έχει προβλεφθεί με σαφήνεια ο κοινωνικός χαρακτήρας που προωθεί τη μάθηση, τη συνεργασία, την επικοινωνία και τη δικτύωση όλων των μελών της σχολικής κοινότητας.

	<p>Κυψέλες</p> <p>Δημιουργία χώρων (συν)εργασίας (κυψέλες) από εκπαιδευτικούς και από μαθητές/τριες.</p> <p>Η «κυψέλη» είναι ο βασικός χώρος συνεργασίας στην e-me. Μια κυψέλη είναι είτε δημόσια είτε ιδιωτική. Μπορεί να αντιπροσωπεύει μια τάξη ή ένα σχολείο ή μια ομάδα μαθητών/τριών ή εκπαιδευτικών που υλοποιούν μια εργασία.</p> <p>Κάθε κυψέλη έχει: τα δικά της μέλη, «τοίχο» για επικοινωνία των μελών της, κοινόχρηστα και προσωπικά αρχεία μελών, ιστολόγιο (blog), αναθέσεις εργασιών και άλλες εφαρμογές (apps)</p>
--	--

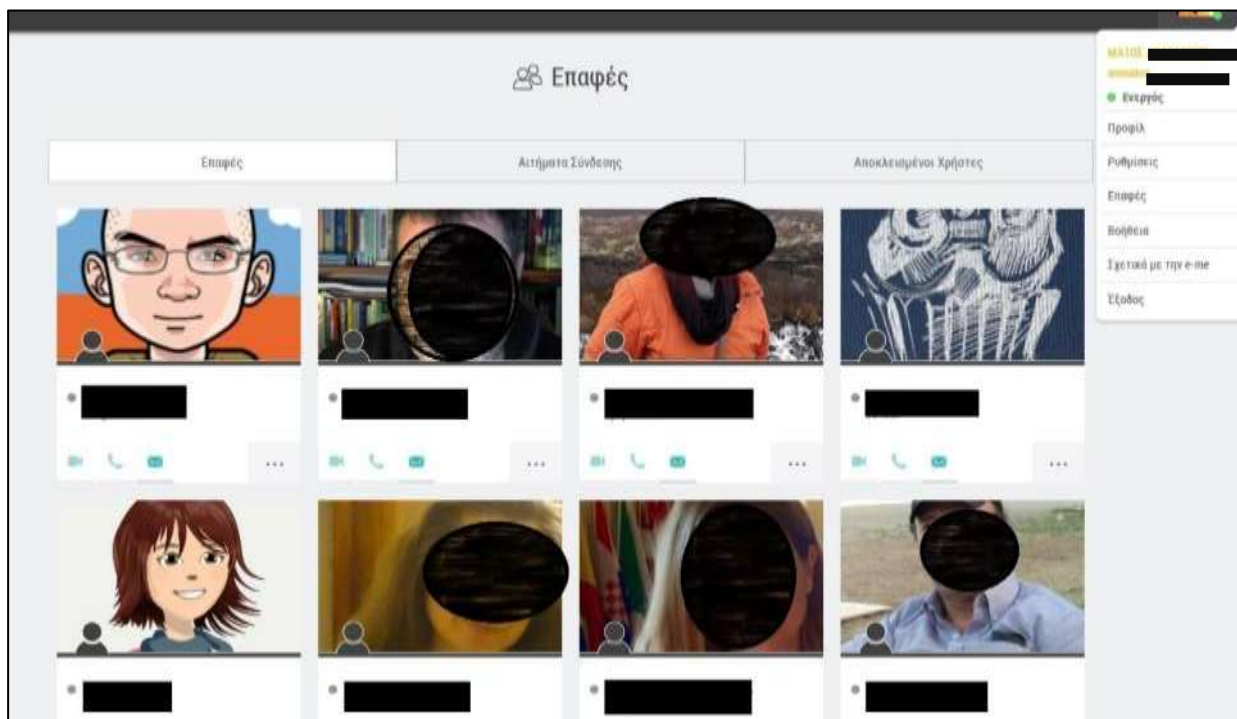
2.7.1 Η e-me ως περιβάλλον που προωθεί την επικοινωνία και τη διασύνδεση μεταξύ των μελών

Όπως έχουμε ήδη συζητήσει, η βασική αρχή που ισχύει στο πλαίσιο των κοινοτήτων πρακτικής για τη μάθηση είναι πως δεν πρόκειται για μια αυστηρά τυπική διαδικασία σχολικού τύπου με διακριτούς ρόλους (π.χ. δασκάλου-μαθητή). Τουναντίον, οι συμμετέχοντες σχετίζονται μεταξύ τους με πολύ δυναμικό τρόπο, αλλάζουν θέσεις στο πλαίσιο της κοινότητας μεταβαίνοντας σταδιακά από την περιφέρεια σε πιο κεντρικές ή παραμένουν για κάποιο διάστημα ως «σιωπηλοί» καταναλωτές (lurkers) κλπ. Από αυτή την άποψη, το περιβάλλον της e-me εκπληρώνει τα χαρακτηριστικά και μπορεί να λειτουργήσει ως διαδικτυακή κοινότητα, εφόσον υποστηρίζει την προσέγγιση της ισότιμης σχέσης μαθητή – εκπαιδευτικού, καθώς ό,τι μπορεί να κάνει κάθε εκπαιδευτικός, μπορεί να το κάνει και ο/η κάθε μαθητής/τρια. Οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν ποικίλα δικά του δίκτυα (κυψέλες) δημόσια ή ιδιωτικά, τα οποία μπορεί να αποτελούνται από συναδέλφους του σχολείου τους, άλλους συναδέλφους άλλων σχολείων, από μαθητές και μαθήτριές τους και γενικά κάθε μέλος της e-me μπορεί να έχει στις επαφές του/της όποιο άλλο μέλος της e-me επιθυμεί.⁵³

Εκείνο που έχει μάλιστα ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι ότι η δημιουργία των δικτύων αυτών προσομοιάζει ιδιαίτερα με ανάλογες διαδικασίες που ισχύουν για τα πιο διαδεδομένα ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα (π.χ. Facebook, Twitter, Instagram κλπ.). Όπως και σε εκείνα, ο χρήστης κάνει τη διαχείριση των επαφών του, στέλνοντας αιτήματα σύνδεσης σε άλλους χρήστες, αποδεχόμενος ανάλογα αιτήματα, αποκλείοντας (block) ή διαγράφοντας επαφές, επισκεπτόμενος το προφίλ τους κλπ. Το χαρακτηριστικό αυτό είναι πολύ πιθανό ότι θα ωθήσει ιδίως τους/ις μαθητές/τριες να συμμετέχουν στις κυψέλες στις οποίες θα προσκληθούν, μιας και είναι πολύ κοντά στις ψηφιακές πρακτικές τους κατά τη ζωή τους έξω από το σχολικό πλαίσιο. Στο Στιγμιότυπο οθόνης 10 βλέπουμε μία λίστα με τις επαφές του συντονιστή της e-me. Στη συγκεκριμένη οθόνη υπάρχουν τρεις ετικέτες (tabs) με τα υποσύνολα των συνδεδεμένων επαφών, των αιτημάτων σύνδεσης που έχει στείλει ο χρήστης και με χρήστες που έχει αποκλείσει ως επαφές. Όπως βλέπουμε οι χρήστες μπορούν να επεξεργαστούν το προφίλ τους κάνοντάς το περισσότερο ή λιγότερο «αναγνωρίσιμο» (π.χ. με μια πραγματική φωτογραφία τους, με ένα σκίτσο κλπ.).

⁵³ Επισημαίνεται ότι η e-me είναι διαθέσιμη σε δύο εγκαταστάσεις:

- η «επίσημη» e-me στη διεύθυνση <https://e-me.edu.gr>. Απευθύνεται σε μαθητές/τριες και εκπαιδευτικούς ελληνικών σχολείων και η είσοδος γίνεται μόνο με λογαριασμούς Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου (ΠΣΔ).
- η πολύγλωσση «Ευρωπαϊκή e-me» στη διεύθυνση <https://e-me4all.eu>. Είναι ανοιχτή και ελεύθερα διαθέσιμη σε όλους, εκπαιδευτικούς, μαθητές/τριες, φοιτητές, γονείς, ακαδημαϊκούς, φορείς και κάθε ενδιαφερόμενο, για την υποστήριξη συνεργασιών της εκπαιδευτικής κοινότητας στην Ευρώπη και ευρύτερα.

Στιγμιότυπο οθόνης 10: Κατάλογος επαφών στην e-me

Η επικοινωνία μεταξύ χρηστών στην e-me είναι μια διαδικασία ή οποία υποστηρίζεται από το περιβάλλον και συντελεί στη συνδεσιμότητα των μελών, στην ανάπτυξη πλούσιας επικοινωνίας μεταξύ τους και τελικά στη μετατροπή της ομάδας σε κοινότητα πρακτικής. Συγκεκριμένα, η πλατφόρμα διαθέτει εργαλεία και ασύγχρονης αλλά και σύγχρονης επικοινωνίας, ενώ και η δυνατότητα εγκατάστασής μέσω εφαρμογής για φορητές συσκευές (κινητά και tablets) ενισχύει σε μεγάλο βαθμό τη δυνατότητα των μελών να ενημερώνονται ανά πάσα στιγμή για συνεισφορές άλλων μελών σε συζητήσεις ή σε υλικό και να ανταποκρίνονται ανάλογα. Τα εργαλεία που διευκολύνουν την επικοινωνία των μελών της e-me είναι τα εξής:

- Μηνύματα κειμένου – ασύγχρονη επικοινωνία ένας προς έναν ή προς πολλούς. Στο **Στιγμιότυπο οθόνης 11** εμφανίζεται το ιστορικό της συνομιλίας στον λογαριασμό ενός μέλους
- Κλήσεις ήχου – σύγχρονη επικοινωνία ένας προς έναν (με μέλη στις επαφές που είναι ενεργά / συνδεδεμένα).
- Κλήσεις βίντεο – σύγχρονη επικοινωνία ένας προς έναν (με μέλη στις επαφές που είναι ενεργά / συνδεδεμένα).

	<p>Επικοινωνία (e-me connect)</p> <p>Βιντεοκλήσεις, κλήσεις ήχου και αποστολή μηνυμάτων σε πραγματικό χρόνο μεταξύ επαφών</p>
--	---

Εκτός από τα παραπάνω ένα ιδιαίτερο χρήσιμο εργαλείο που παρέχει η e-me και το οποίο προωθεί την επικοινωνία και τη συνδεσιμότητα μεταξύ των μελών, είναι και ο «τοίχος» της κάθε Κυψέλης, ο οποίος αποτελεί βασικό κανάλι επικοινωνίας των μελών της. Ο τοίχος είναι ανοιχτός σε όλα τα μέλη της Κυψέλης, δηλαδή κάθε μέλος μπορεί να διαβάσει και να γράψει στον τοίχο.

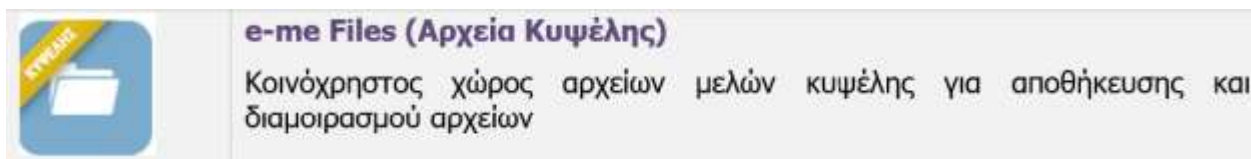

Στιγμιότυπο οθόνης 11: κατάλογος με τα μηνύματα που έχει ανταλλάξει ένα μέλος με συνδεδεμένες επαφές

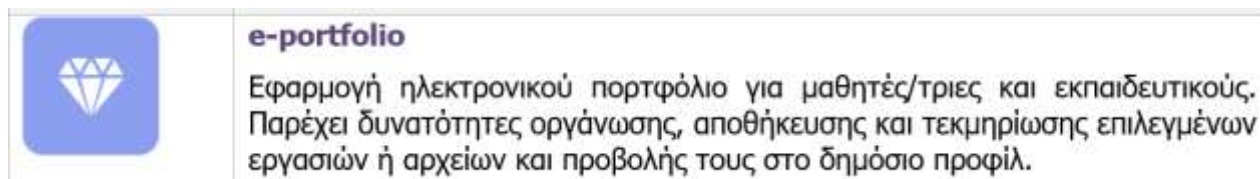
2.7.2 Η e-me και τα εργαλεία οργάνωσης του περιεχομένου που αναρτάται στην κοινότητα

Έχουμε δει επίσης ότι ένα από τα πλέον βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα για μια επιτυχημένη λειτουργία των κοινοτήτων πρακτικής αφορά στις δυνατότητες που δίνουν για ανάρτηση, αποθήκευση, ταξινόμηση, ανταλλαγή κλπ. υλικού μεταξύ των μελών. Στην e-me διατίθενται τα παρακάτω εργαλεία για τον σκοπό αυτό:

- Η εφαρμογή «Αρχεία» δίνει τη δυνατότητα στα μέλη να αναρτήσουν και να αποθηκεύσουν χρήσιμα αρχεία για τη δουλειά τους, να τα οργανώσουν σε φακέλους, να μοιραστούν τα αρχεία και τους φακέλους με άλλα μέλη της e-me ή με ολόκληρες Κυψέλες και να συνεργαστούν σε αυτά. Πολύ χρήσιμο στοιχείο που προωθεί τη συνεργατική διαμόρφωση των τεχνουργημάτων της κοινότητας, αποτελεί η δυνατότητα της εφαρμογής «Αρχεία» να υποστηρίζει συνεργατικά έγγραφα (όπως τα google docs), ώστε να μπορούν πολλοί χρήστες ταυτόχρονα να γράφουν ή τα διαμορφώνουν.

- Η εφαρμογή «e-portfolio», ή αλλιώς, ο ηλεκτρονικός ατομικός φάκελος δεξιοτήτων. Πρόκειται για έναν προσωπικό ηλεκτρονικό φάκελο που συγκεντρώνει και ενισχύει την προβολή των δεξιοτήτων και επιτευγμάτων κάθε μαθητή/τριας ή κάθε εκπαιδευτικού και υποστηρίζει την αυτοπαρουσίασή τους. Η βασική ιδέα του e-portfolio είναι ο/η κάθε μαθητής/τρια ή εκπαιδευτικός να έχει τη δυνατότητα να επιλέξει, να οργανώσει και να διατηρήσει από χρονιά σε χρονιά όσα θεωρεί σημαντικά για κάποιο λόγο, όπως αντιπροσωπευτικές εργασίες, επιτεύγματα και άλλα, και να τα προβάλλει ή όχι προς τα έξω.

Στιγμιότυπο οθόνης 12: e-portfolio για το μάθημα της Ιστορίας Α' Γυμνασίου

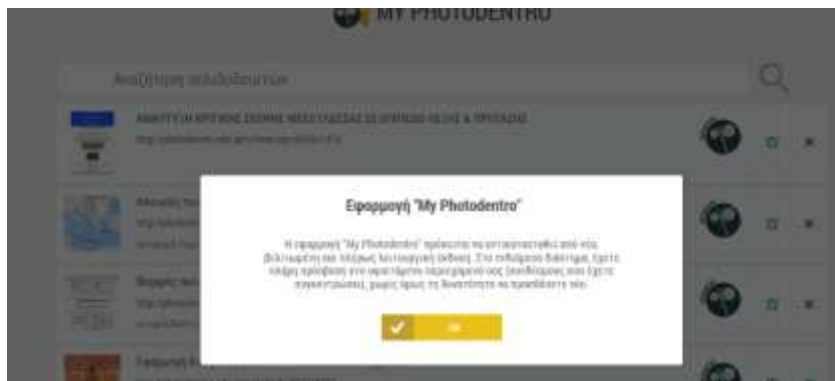
- Η εφαρμογή «e-me content» είναι ένα ανοιχτό εργαλείο για τη δημιουργία διαδραστικών μαθησιακών αντικειμένων και ψηφιακών εκπαιδευτικών πόρων γενικότερα. Προσφέρει στους χρήστες σαράντα (40) περίπου τύπους εκπαιδευτικών πόρων όπως διαδραστικά βίντεο, ασκήσεις αντιστοίχισης, διαδραστικές παρουσιάσεις, ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, ερωτηματολόγια, παιχνίδια μνήμης (memory games), και πολλά άλλα. Οι χρήστες τα διαμορφώνουν ανάλογα με το σκοπό και το περιεχόμενο της δουλειάς τους και στη συνέχεια αυτά τα μαθησιακά αντικείμενα μπορούν να τα αξιοποιήσουν όποτε το κρίνουν χρήσιμο.

e-me content

Εργαλείο για εύκολη ανάπτυξη διαδραστικών μαθησιακών αντικειμένων ή γενικότερα εκπαιδευτικών ψηφιακών πόρων (quiz, διαδραστικών βίντεο, χρονολογίων, παιχνιδιών μνήμης κ.ά.).

- Τέλος, η εφαρμογή «my Photodentro» διασυνδέει την e-me με το ΦΩΤΟΔΕΝΤΡΟ. Δίνει τη δυνατότητα στους χρήστες να επιλέγουν μαθησιακά αντικείμενα από το ΦΩΤΟΔΕΝΤΡΟ, που τους είναι χρήσιμα και πολύ εύκολα να τα «στέλνουν» στον δικό τους χώρο στην e-me. Ειδικότερα, εκεί (στο my photodentro) μπορούν να προσθέτουν δικές τους περιγραφές ή ετικέτες, να τα έχουν συγκεντρωμένα μέσα στην πλατφόρμα της e-me, δημιουργώντας έτσι το δικό τους «ψηφιακό αποθετήριο» μαθησιακών αντικειμένων. Κατά το τρέχον διάστημα (Φεβρουάριος 2026) η συγκεκριμένη εφαρμογή

βρίσκεται σε διαδικασία αντικατάστασης από νέα έκδοση (Στιγμιότυπο οθόνης

Στιγμιότυπο οθόνης 13: η εφαρμογή Φεβρουάριος 2026)

2.7.3 Η e-me ως περιβάλλον που προωθεί τη συνεργασία και η από κοινού οικοδόμηση γνώσης

Ο βασικός χώρος εργασίας και (συν-)εργασίας μαθητών και εκπαιδευτικών της e-me είναι η «Κυψέλη», η οποία αντιπροσωπεύει μια ομάδα ανθρώπων και παρέχει έναν χώρο για την επικοινωνία, τη συνεργασία τους, την ανταλλαγή αρχείων, την ανάθεση εργασιών κλπ.

Είναι αρκετά σύνηθες μία κυψέλη να αντιπροσωπεύει μια ολόκληρη τάξη ή ένα τμήμα για ένα μάθημα (λ.χ. η κυψέλη «Λογοτεχνία Α2 Λυκείου» η οποία παραπέμπει στο τμήμα Α2 και στο μάθημα της Λογοτεχνίας). Πέρα από αυτό όμως μια κυψέλη μπορεί να αντιπροσωπεύει και μια μικρή ομάδα μαθητών/τριών που υλοποιούν ένα project και χρειάζονται έναν ιδιωτικό χώρο συνεργασίας, ή μια μεγάλη ομάδα μαθητών και μαθητριών που θέλει υλοποιήσει μια εξωσχολική δραστηριότητα, όπως μια θεατρική παράσταση, ή μια ομάδα καθηγητών που συνεργάζονται για κάτι προσωρινό, όπως μια γιορτή. Μια κυψέλη μπορεί επίσης να αντιπροσωπεύει και ένα ολόκληρο σχολείο, δίνοντας τη δυνατότητα να επικοινωνούν προς όλους τους μαθητές/τριες και εκπαιδευτικούς του σχολείου θέματα που αφορούν σε ολόκληρο το σχολείο. Θα μπορούσε επίσης να αντιπροσωπεύει και μια ομάδα μαθητών/τριών και εκπαιδευτικών από διαφορετικές τάξεις που ενδιαφέρονται για ένα θέμα και επιθυμούν να συζητούν δημόσια. Και επειδή η συνεργασία στον πραγματικό κόσμο δεν περιορίζεται στον χώρο του σχολείου ή της τάξης, μία κυψέλη μπορεί να δημιουργηθεί για τη συνεργασία τάξεων από διαφορετικά σχολεία

Η Κυψέλη αποτελεί χώρος (συν)εργασίας πραγματώνοντας τα χαρακτηριστικά μιας κοινότητας πρακτικής και μάθησης, εφόσον διαθέτει τα εξής:

- έναν Υπεύθυνο: είναι ο δημιουργός της Κυψέλης και έχει ρόλο διαχειριστή της κυψέλης. Ο Υπεύθυνος μπορεί να ορίσει βοηθούς στη διαχείριση της Κυψέλης.
- μέλη: τα άτομα που συμμετέχουν στην Κυψέλη. Είναι εγγεγραμμένοι χρήστες της e-me που είτε τους προσκαλεί ο Υπεύθυνος της κυψέλης (αλλά για να γίνουν μέλη της Κυψέλης θα πρέπει να αποδεχτούν την πρόσκληση), είτε στέλνουν αίτηση συμμετοχής στον Υπεύθυνο της κυψέλης για εγγραφή στην Κυψέλη (και για να γίνουν μέλη της κυψέλης θα πρέπει ο Υπεύθυνος να αποδεχτεί την αίτηση).
- χώρο (περιβάλλον εργασίας), που περιλαμβάνει: (α) προσαρμόσιμη επιφάνεια εργασίας της κυψέλης και διαμορφώνεται από τον Υπεύθυνο της Κυψέλης, (β) χώρο αποθήκευσης (αρχεία): είναι ο χώρος για τα κοινόχρηστα αρχεία της κυψέλης και τα προσωπικά αρχεία των μελών της. Κάθε κυψέλη έρχεται με ένα κοινόχρηστο φάκελο για τα κοινόχρηστα αρχεία των μελών της κυψέλης.
- κανάλια επικοινωνίας που περιλαμβάνει όσα αναφέρθηκαν παραπάνω (βλ. 3.5.1) (με κυριότερο το εργαλείο εσωτερικής επικοινωνίας δηλαδή τον «τοίχο») και το κανάλι προβολής της δουλειάς της κοινότητας δηλαδή το ιστολόγιο.

2.7.4 Αξιοποίηση της πλατφόρμας e-me

Στο σημείο αυτό προτείνουμε τρία παραδείγματα «μοντέλων αξιοποίησης» της πλατφόρμας e-me που αφορούν σε χρήση του περιβάλλοντος ως κοινότητας μάθησης για μια τάξη μαθητών/τριών με τον/ους εκπαιδευτικό/ούς της τάξης τους.

2.7.4.1 Για την υποστήριξη της υλοποίησης των μαθητικών σχεδίων δράσης

Τα μαθητικά σχέδια δράσης (projects) υλοποιούνται με ανοιχτές γνωστικές διαδικασίες, χωρίς αυστηρά εκ των προτέρων καθορισμένα πλαίσια, στα οποία οι επιλογές και τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων/ουσών παίζουν σημαντικό ρόλο. Πρόκειται για διδακτική πρακτική που στηρίζεται στη διερευνητική μάθηση, ενώ η τάξη συμμετέχει ενεργά και είναι στο σύνολό της υπεύθυνη για τη διαμόρφωση και διεξαγωγή της μαθησιακής διαδικασίας.

Τα χαρακτηριστικά αυτά υποδεικνύουν πως το περιβάλλον της συμβατικής τάξης μπορεί μόνο εν μέρει να αποτελέσει πλαίσιο υλοποίησης ενός μαθητικού project, και πως είναι χρήσιμη η συμπληρωματική του υποστήριξη από ένα περιβάλλον διαδικτυακής κοινότητας. Με αυτό τον τρόπο οι δραστηριότητες των συμμετεχόντων/ουσών επεκτείνονται πέραν του σχολικού χώρου και χρόνου και υπάρχει δυνατότητα για πλούσια αλληλεπίδραση της ομάδας η οποία καθορίζει την πορεία του σχεδίου δράσης. Η e-me ως συνεργατικός χώρος μπορεί να αξιοποιηθεί και για την υποστήριξη μαθητικών projects, όπως και για άλλες δραστηριότητες παρόμοιας λογικής λ.χ. η υλοποίηση ομαδικών συνθετικών/δημιουργικών εργασιών, μαθητικών αγώνων, μαθητικών συνεδρίων, διαγωνισμών κ.λπ.

Μέσα από την αλληλεπίδραση στις συζητήσεις στον Τοίχο της e-me, ο/η εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να εμβαθύνει στο γνωστικό πεδίο του project, χωρίς τους περιορισμούς του σχολικού χρόνου και του προγράμματος. Η προσφορά ποικίλων μαθησιακών πόρων (Εφαρμογή «Αρχεία») και η συνακόλουθη ανάθεση μικρών εργασιών σύγκρισης, κριτικής τοποθέτησης, σύνθεσης με αφορμή αυτούς τους πόρους (εφαρμογή «Ανάθεση Εργασιών») αφενός εμπλουτίζει τη μαθησιακή διαδικασία και την κάνει πιο ευέλικτη κι αφετέρου αποτελεί στην

ουσία εφαρμογή της μεθόδου της ανεστραμμένης τάξης (flipped classroom). Τέλος η δυνατότητα της e-me για δημιουργία ιστολογίου της κοινότητας (e-me blogs), δίνει την ευκαιρία στα μέλη να e-me να προβάλλουν και να αναδείξουν το αποτέλεσμα της δουλειά τους έξω από την κοινότητα, λειτουργώντας έτσι ως ανοικτό περιβάλλον διακίνησης ιδεών, καλών πρακτικών και διαμοιρασμού γνώσης.

2.7.4.2 Για την υποστήριξη κύκλου ανάγνωσης λογοτεχνικών έργων

Τα χαρακτηριστικά και οι λειτουργικότητες της πλατφόρμας e-me μπορούν να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο μαθητικών δραστηριοτήτων όπως λ.χ. ένας κύκλος ανάγνωσης λογοτεχνικών έργων. Για να ολοκληρωθεί το έργο παρόμοιων δράσεων, που πλέον είναι αρκετά συχνές στο σχολείο, απαιτείται πολύπλευρη, μακροχρόνια και σταθερή υποστήριξη. Οι στόχοι που επιδιώκεται να επιτευχθούν από τους συμμετέχοντες/ουσες (δηλαδή τον/την εκπαιδευτικό και τους/τις μαθητές/τριες), αφορούν από τη μια σε οικοδόμηση γνώσης και κυρίως σε κατάκτηση δεξιοτήτων (συνεργασίας, κριτικής σκέψης, δημιουργικότητας κλπ.). Έτσι η διά ζώσης συνεργασία σε χρόνο εντός του σχολικού ωραρίου, δεν είναι δυνατό να επαρκέσει, ούτε και να καλύψει τις σύνθετες απαιτήσεις παρόμοιων δραστηριοτήτων. Επίσης και η δυνατότητα πρόσβασης και διαμοιρασμού του ποικίλου υλικού που είναι απαραίτητο για την ομαδική εργασία, δεν εξασφαλίζεται παρά μόνο σε μικρό βαθμό με την εκ του σύνεγγυς αλληλεπίδραση.

Αξιοποιώντας την e-me οι μαθητές/τριες και οι εκπαιδευτικοί τους, ως συνεργαζόμενα μέλη σε έναν κύκλο ανάγνωσης (reading circle), έχουν στη διάθεσή τους ένα δομημένο περιβάλλον με όλα όσα χρειάζονται για να ολοκληρώσουν το έργο που έχουν αναλάβει. Στο περιβάλλον αυτό τον ρόλο του/της συντονιστή/στριας της κοινότητας θα αναλάβει ο/η εκπαιδευτικός (ως «έμπειρος» κριτικός φίλος), που μπορεί να ορίσει κάποιους/ες μαθητές/τριες ως βοηθούς του/της στη διαχείριση της Κυψέλης, υλοποιώντας έτσι το βασικό χαρακτηριστικό των κοινοτήτων μάθησης που είναι η μετακίνηση των μελών από την περιφέρεια προς τον πυρήνα στη βάση της νόμιμης περιφερειακής συμμετοχής. Παράλληλα ο/ συντονιστής/στρια μαζί με τους/τις βοηθούς του, μεριμνούν για την ουσιαστική επικοινωνία και αλληλεπίδραση των μελών (μέσω των ποικίλων καναλιών επικοινωνίας που διαθέτει η πλατφόρμα). Καθορίζουν τα θέματα προς συζήτηση, απαντούν σε απορίες και δίνουν διευκρινίσεις, όταν χρειάζεται, ενώ γενικά φροντίζουν να διατηρείται ζωντανή η αίσθηση της παρουσίας τους στην κοινότητα, ώστε οι συμμετέχοντες/ουσες σταδιακά να αναπτύξουν αίσθηση του ανήκειν στη συγκεκριμένη ομάδα. Τέλος οι συντονιστές/στριας μπορούν να βοηθούν στην ανάρτηση και ταξινόμηση των απαραίτητων αρχείων λ.χ. κειμένων, φωτογραφιών, αποσπασμάτων από ταινίες κλπ. (στην εφαρμογή «Αρχεία»), τα οποία αποτελούν απαραίτητο υποστηρικτικό υλικό για τις εργασίες της κοινότητας.

Τα βήματα που μπορούν να ακολουθηθούν σε έναν διαδικτυακό κύκλο ανάγνωσης λογοτεχνικών έργων που υποστηρίζεται από την e-me, είναι τα εξής:

(α) ο/η συντονιστής/τρια μαζί με τους/τις βοηθούς του προτείνουν στην ομάδα κάποιους τίτλους λογοτεχνικών έργων ένα από τα οποία θα επιλεγεί για να διαβαστεί και να συζητηθεί / αναλυθεί στη συνέχεια,

(β). ακολουθούν συζητήσεις των μελών στον Τοίχο της Κυψέλης, στις οποίες αναπτύσσονται επιχειρήματα σχετικά με το έργο που θα επιλεγεί. Ο διάλογος αυτός στην πραγματικότητα βοηθά

τους/τις μαθητές/τριες να αρθρώσουν κριτικό λόγο σχετικά με τις προσωπικές τους επιλογές για τα χαρακτηριστικά ή/και το περιεχόμενο των λογοτεχνικών έργων που τους συγκινούν.

(γ) ο/η εκπαιδευτικός –χωρίς να είναι ιδιαίτερα κατευθυντικός– προτείνει επιπλέον υλικό στα μέλη της ομάδας, ώστε αυτά να διαμορφώσουν πιο στέρεα κριτήρια για τις επιλογές τους. Λ.χ. μπορεί να αναρτήσει αποσπάσματα ταινιών (αν το λογοτεχνικό έργο μεταφέρθηκε στον κινηματογράφο), σύντομα κριτικά σημειώματα, βιογραφικά συγγραφέων κλπ.)

(δ) αν υπάρχει ανάγκη ο/η συντονιστής/στρια της κοινότητας ανακοινώνει στα μέλη της (μέσω μηνύματος της e-me) τη διεξαγωγή τηλεδιασκέψεων με χρήση του εργαλείου «Υπηρεσία τηλεδιάσκεψης» του Π.Σ.Δ. (<https://meeting.sch.gr/>), ή ακόμη και μέσω του Webex. Η τηλεδιάσκεψη αυτή, μπορεί να έχει είτε υποστηρικτικό χαρακτήρα, είτε ακόμη και να αποτελεί τη συνάντηση των μελών στην οποία παρουσιάζεται η αναγνωστική τους ανταπόκριση στο λογοτεχνικό έργο που επιλέχτηκε για ανάγνωση. Σε αυτή μπορούν να προσκληθούν είτε ο/η συγγραφέας του έργου (μετά από πρόσκληση και συνεννόηση), είτε άλλοι/ες συγγραφείς είτε ακόμη και κριτικοί λογοτεχνίας και να συνομιλήσουν με τα παιδιά.

(ε) τέλος, οι συμμετέχοντες/ουσες μπορούν να επιλέξουν σύντομα αποσπάσματα του έργου με το οποίο ασχολήθηκαν και τα οποία είτε θεωρούν κομβικά για το ίδιο το έργο είτε που τους συγκίνησαν προσωπικά και να τα διαβάσουν / απαγγείλουν αξιοποιώντας την εφαρμογή Ηχογράφηση (Audio Recorder) της e-me. Τα αρχεία με τις δικές τους αναγνώσεις, μπορούν να αναρτηθούν στην εφαρμογή «e-portfolio» (ηλεκτρονικός ατομικός φάκελος) και με τη σειρά τους μπορούν να αποτελέσουν αφορμή για νέο κύκλο γόνιμων συζητήσεων στον Τοίχο της πλατφόρμας.

2.7.4.3 Για την υποστήριξη των Ομίλων

Ως γνωστόν η θεσμοθέτηση των λεγόμενων Ομίλων Αριστείας και Καινοτομίας αφορά τα Πρότυπα / Πειραματικά Σχολεία, τα οποία έχουν ήδη πολλαπλασιαστεί και πρόκειται να γίνουν περισσότερα στο μέλλον. Παράλληλα όμως η λειτουργία Ομίλων ήδη προβλέπεται (σε εθελοντική βάση) για όλα τα σχολεία. Η λειτουργία των Ομίλων αποτελεί ένα ακόμη ανοιχτό και σύνθετο παιδαγωγικό εγχείρημα, με απαιτήσεις για συνεργασία, από κοινού διαπραγμάτευση νοημάτων, δημιουργία παραδοτέων που να αποκρυσταλλώνουν την τροχιά και το αποτέλεσμα της μάθησης κάθε μέλους αλλά και της ομάδας συνολικά κλπ.

Η θεματολογία των Ομίλων που υλοποιήθηκαν τα προηγούμενα χρόνια είναι εξαιρετικά ευρεία και καλύπτει πολλά γνωστικά πεδία (Προγραμματισμός, Δημιουργική Ανάγνωση, Μαθηματικά και Τέχνη, Κινηματογράφος, Ρομποτική-STEAM, Φωτογραφία & Τοπική Ιστορία, Γεωμετρία και Ζωγραφική, Ρητορική, Ψηφιακή αφήγηση, Χημεία, Θεατρική παιδεία κλπ.). Για να υλοποιηθούν οι στόχοι των παραπάνω θεμάτων απαιτείται εκτός από την εκ του σύνεγγυς συνεργασία στο σχολικό χώρο και αντίστοιχη στο πλαίσιο μιας διαδικτυακής κοινότητας. Είναι απαραίτητο τα μέλη της συνεργαζόμενης ομάδας να κατανοήσουν σε βάθος σύνθετα θέματα, να τα προσεγγίσουν μέσα από διαφορετικές πλευρές και οπτικές και να αξιοποιήσουν πρόσθετες πηγές πληροφοριών. Έτσι λοιπόν η πλατφόρμα e-me μπορεί να αξιοποιηθεί με όλους τους τρόπους που ήδη αναφέρθηκαν στα δύο προηγούμενα μοντέλα. Βέβαια, πέρα από αυτό, στην περίπτωση των Ομίλων η ομαδική συνεργασία μπορεί να έχει ορίζοντα τριετίας, με τα παλιά και έμπειρα μέλη της Κυψέλης να αναλαμβάνουν ρόλο Βοηθού Συντονιστή, υποστηρίζοντας πιο εντατικά νέους μαθητές του σχολείου που εγγράφονται στην e-me. Με αυτό τον τρόπο η συσσωρευμένη γνώση και εμπειρία της κοινότητας δεν χάνεται με την αλλαγή της σχολικής χρονιάς, αλλά

μεταφέρεται και επενδύεται σταδιακά ως πολύτιμο κεφάλαιο για τους νεότερους και πιο άπειρους.

2.7.5 e-me: συμπεράσματα

Με βάση τη συζήτηση που έγινε παραπάνω σχετικά με τις λειτουργίες και τα χαρακτηριστικά της πλατφόρμας e-me, θα λέγαμε πως πρόκειται για ένα περιβάλλον που μπορεί να υποστηρίξει με μεγάλη αποτελεσματικότητα διαδικτυακές κοινότητες πρακτικής και μάθησης στο εκπαιδευτικό πλαίσιο. Πρόκειται για έναν χώρο που είναι κατάλληλος παιδαγωγικά να προωθήσει τα αιτήματα της εκπαίδευσης του 21ου αιώνα, που σχετίζονται με καλλιέργεια δεξιοτήτων δημιουργικότητας, ηγεσίας, εξωστρέφειας, συνεργασίας, αξιολόγησης, κατανόησης κλπ.

Εκτός των παραπάνω «μοντέλων αξιοποίησής» της, η πλατφόρμα e-me στο εκπαιδευτικό συγκείμενο μπορεί να αξιοποιηθεί σε πλήθος περιπτώσεων, μερικές από τις οποίες είναι οι παρακάτω:

- Υποστήριξη μαθητών στο επίπεδο της διαφοροποιημένης διδασκαλίας με στόχο (α) την ένταξη / συμπερίληψη σε ολόκληρη την ομάδα του σχολείου, (β) την κάλυψη διδακτικών αναγκών σε ομάδες μαθητών/τριών με γνωστικές αδυναμίες, (β) τη γνωστική υποστήριξη χαρισματικών μαθητών/τριών
- Στο πλαίσιο της Ενισχυτικής διδασκαλίας με πρόσθετη υποστήριξη σε αδύνατους (κυρίως), γνωστικά μαθητές.
- Υποστήριξη μαθητών/τριών που συμμετέχουν σε μια λέσχη φωτογραφίας ή ανήκουν σε συντακτική ομάδα δημιουργίας ενός μαθητικού εντύπου
- Υποστήριξη της συνεργασίας μαθητών από διαφορετικά σχολεία με σκοπό την υλοποίηση ενός συνεργατικού σχεδίου δράσης
- Υποστήριξη της συνεργασίας μαθητών από αδελφοποιημένα σχολεία που εκπονούν από κοινού σχέδια δράσης.
- Αξιοποίηση του περιβάλλοντος με στόχο να λειτουργήσει ως χώρος αναστοχασμού, συζήτησης και αξιολόγησης με το πέρας ενός κύκλου εργασίας (π.χ. με το τέλος του τετραμήνου, όπου είναι δυνατό να κατατίθενται και να συζητιούνται προτάσεις όλων των μελών στην σχολική μονάδα (των μαθητών/τριών, των εκπαιδευτικών, της διεύθυνσης, των Συμβούλων Εκπαίδευσης) σχετικά με τροποποιήσεις στον τρόπο διδασκαλίας, στα δυνατά / αδύνατα σημεία της συνολικής διαδικασίας κλπ.

Παράλληλα υπάρχουν πολλές επιλογές και στην περίπτωση εκπαιδευτικών που χρειάζονται ένα διαδικτυακό περιβάλλον που να υποστηρίζει τη συνεργαζόμενη κοινότητα στην οποία ανήκουν:

- Συνεργασία συναδέλφων για τις ανάγκες ενδοσχολικής επιμόρφωσης, ιδίως σε περιπτώσεις σχετικών Σχεδίων Δράσης στο πλαίσιο της Αυτοαξιολόγησης της Σχολικής Μονάδας
- Συνεργασία για τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού λ.χ. διδακτικών σεναρίων, διαθεματικών διδασκαλιών, διδακτικού υλικού με αφορμή νέα Προγράμματα Σπουδών ή τα νέα σχολικά βιβλία κλπ. Η e-me παρέχει στην ομάδα των συνεργαζόμενων εκπαιδευτικών εργαλεία για συζήτηση και αναστοχασμό, ώστε να εξελίσσουν και να τελειοποιούν το υλικό που δημιουργούν.
- Συνεργασία εκπαιδευτικών που εμπλέκονται σε διάφορες κοινές δράσεις όπως για παράδειγμα ο συντονισμός μεταξύ των βαθμολογητών σε επίπεδο πολλών βαθμολογικών

κέντρων των πανελληνίως εξεταζόμενων μαθημάτων, με στόχο την ομογενοποίηση του τρόπου αξιολόγησης των γραπτών δοκιμίων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 10ης ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ

- 1) Darbyshire, P. & Darbyshire, A. (2010). *Getting Started with Google Apps*. Friends of ED. Apress Co.
- 2) Barnett, M. (2002). *Issues and trends concerning electronic networking technologies for teacher professional development: A critical review of the literature*. Annual Meeting of the American Educational Research Association. New Orleans, LA.
- 3) Barton, D., & Lee, C. (2013). *Language online: Investigating digital texts and practices*. London: Routledge.
- 4) De Laat, M., & Lally, V. (2003). Complexity, theory and praxis: Researching collaborative learning and tutoring processes in a network learning community. *Instructional Science*, 31, σσ. 7-39.
- 5) Elliott, J. (2017). The evolution from traditional to online professional development: A review. *Journal of Digital Learning in Teacher Education*, 33(3), σσ. 114-125.
- 6) Hall, B. (2005). *Among Cultures: The Challenge of Communication*. Thomson Wadsworth.
- 7) InternetLiveStats. (2022). <https://www.internetlivestats.com/>.
- 8) Harari Y.N. (2018). *21 μαθήματα για τον 21ο αιώνα*. Μπφρ. Μιχάλης Λαλιώτης. Αθήνα: εκδ. Αλεξάνδρεια
- 9) Johnson, D. (1997). Extending the Educational Community: using electronic dialoguing to connect theory and practice in pre-service teacher education. *Journal of Technology and Teacher Education*, 5(2/3), σσ. 163-170.
- 10) Kalantzis, M., & Cope, W. (2012). *New learning. Elements of a Science of Education*. New York: Cambridge University Press.
- 11) Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- 12) Lock, J. (2006). A new image: Online communities to facilitate teacher professional development. *Journal of Technology and Teacher Education*, 14(4), σσ. 663-678.
- 13) Macià, M., & García, I. (2016). Informal online communities and networks as a source of teacher professional development: A review. *Teaching and teacher education*, 55, σσ. 291-307.
- 14) Mcconnell, D. (2006). *E-Learning groups and communities*. Maidenhead: Open University Press.
- 15) Meta. (2021). Ανάκτηση από Facebook Reports First Quarter 2021 Results: <https://investor.fb.com/investor-news/press-release-details/2021/Facebook-Reports-First-Quarter-2021-Results/default.aspx>
- 16) Palloff, R., & Pratt, K. (2005). *Collaborating online: Learning together in community*. San Francisco: Jossey-Bass.
- 17) Papadopoulos, S., Kompatsiaris, Y., Vakali, A., & Spyridonos, P. (2012). Community detection in Social Media - Performance and application considerations. *Data Min. Knowl. Discov.*, 24(3), σσ. 515-554.
- 18) Petrie, K., & McGee, C. (2012). Teacher professional development: Who is the learner? *Australian journal of Teacher education*, 37(2), σσ. 59-72.
- 19) Porter, C. (2004). A Typology of Virtual Communities: A Multi-Disciplinary Foundation for Future Research. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 10(1).
- 20) Rheingold, H. (1993). *Virtual Community: Finding Connection in a Computerized World*. Addison-Wesley Publ.
- 21) Richardson, W. (2010). *Blogs, wikis, podcasts, and other powerful web tools for classrooms*. 3rd edition. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- 22) Schlager, M., Fusco, J., & Schank, P. (2002). Evolution of an online education community of practice. Στο K. Renninger, & W. Shumar, *Building virtual communities: Learning and change in cyberspace* (σσ. 129-158). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- 23) Seargeant, P., & Tagg, C. (2014). Introduction: The language of social media. Στο P. Seargeant, & C. Tagg, *The language of social media: Identity and community on the internet* (σσ. 1-19). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- 24) Senge, P., Cambron-McCabe, N. Lucas, T., Smith, B., & Dutton, J. (2012). *Schools that learn (updated and revised): A fifth discipline fieldbook for educators, parents, and everyone who cares about education*. Currency.

- 25) Sherer, P., Shea, T., & Kristensen, E. (2003). Online communities of practice: A catalyst for faculty development. *Innovative Higher Education*, 27(3), σσ. 183-194.
- 26) Smith, G. (2022). Flickr facts and stats. Ανάκτηση από <https://expandedramblings.com/index.php/flickr-stats/>
- 27) Smyth, K., & Bruce, S. (2012). Employing the 3E framework to underpin institutional practice in the active use of technology. *Educational Developments*, 13(1), σσ. 17-21.
- 28) Sparks, D., & Hirsh, S. (2000). *A national plan for improving professional development*. National Staff Development Council. Ανάκτηση Ιανουάριος 31, 2022, από <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED442779.pdf>
- 29) Vlachopoulos, P., & Cowan, J. (2010). Choices of approaches in e-moderation: conclusions from a grounded theory study. *Active Learning in Higher Education*, 11(3), σσ. 1-13.
- 30) Wenger, E. (1998). *Communities of Practice: Learning, Meaning and Identity*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- 31) Wenger, E., White, N., & Smith, J. (2009). *Digital Habitats: Stewarding Technology for Communities*. Portland: CPsquare.
- 32) Wojcicki, S. (2018). Mid-year update on our five creator priorities for 2018. Ανάκτηση από <https://youtube-creators.googleblog.com/2018/07/mid-year-update-on-our-five-creator.html>
- 33) Γεωργάλου, Μ. (2019). Δίκτυα κοινωνικής δικτύωσης για εκπαιδευτικούς ξένων γλωσσών. Στο *Ενιαίο Τεύχος Υλικού Αναφοράς: Εκπαίδευση Επιμορφωτών Β επιπέδου, Συστάδα: Ξένες Γλώσσες* (Τόμος Α, σελ. 345-378). Αθήνα: ΙΤΥΕ «Διόφαντος» και ΙΕΠ.
- 34) Κουρκουλή, Κ. (2019). Διαδικτυακές κοινότητες μάθησης. Στο *Ενιαίο Τεύχος Υλικού Αναφοράς: Εκπαίδευση Επιμορφωτών Β επιπέδου, Συστάδα: Ξένες Γλώσσες* (Τόμος Α, σελ. 322-344). Αθήνα: ΙΤΥΕ «Διόφαντος» και ΙΕΠ.
- 35) Κουτσογιάννης, Δ., & Μάτος, Α. (2015). *Διαδικτυακές κοινότητες εκπαιδευτικών για τα γλωσσικά μαθήματα: σχεδιασμός και εμπειρία*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- 36) Μάτος, Α. (2006). Εικονικές κοινότητες εκπαιδευτικών: προϋποθέσεις για να λειτουργήσουν ως περιβάλλοντα οικοδόμησης γνώσης: μια μελέτη περίπτωσης: "Φρυκτωρίες" (Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διατριβή - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας).
- 37) Μπραίλας, (2013). Η δυνητική μαθησιακή κοινότητα: κοινωνιο-ψυχολογικές, παιδαγωγικές και τεχνολογικές παράμετροι. (Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή - Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών).

(Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης για όλους τους παραπάνω δικτυακούς τόπους που αναφέρθηκαν παραπάνω: Φεβρουάριος 2026)